

บทที่ 2

แนวคิดในเรื่องยานพาหนะสูญหายจากการจอดรถในสถานที่จอดรถเอกชนและ หลักเกณฑ์ความรับผิดตามสัญญาฝากทรัพย์ สัญญาเช่าทรัพย์ และละเมิด

ปัจจุบัน ผู้ประกอบธุรกิจจำนวนมากจะจัดสถานที่สำหรับจอดยานพาหนะไว้คอยบริการลูกค้าที่มาใช้บริการในกิจการของตน และเมื่อยานพาหนะของลูกค้าที่มาจอดนั้นได้เกิดความสูญหายหรือเสียหายขึ้นมาจึงเกิดปัญหาว่าผู้ประกอบธุรกิจนั้นๆจะต้องรับผิดในความสูญหายหรือเสียหายต่อยานพาหนะของลูกค้าหรือไม่

ตามกรณีดังกล่าวข้างต้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติกฎหมายในเรื่องความรับผิดที่น่าจะนำมาปรับใช้ และศาลฎีกาได้เคยนำมาปรับใช้ในกรณีปัญหาดังกล่าวไว้ โดยในบทที่ 2 นี้ผู้วิจัยจะขอลำถึงความรับผิดตามสัญญาฝากทรัพย์ สัญญาเช่าทรัพย์ และละเมิด

2.1 แนวคิดในเรื่องยานพาหนะสูญหายจากการจอดรถในสถานที่จอดรถเอกชน

แนวคิดในเรื่องยานพาหนะสูญหายจากการจอดรถในสถานที่จอดรถเอกชน เริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับลูกค้าในกรณีที่ลูกค้าจอดยานพาหนะของตนไว้ในสถานที่ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจจัดไว้ให้นั้นอาจไม่เกิดเป็นสัญญาฝากทรัพย์ หากศาลเห็นว่าไม่มีการส่งมอบการครอบครองยานพาหนะจากลูกค้าไปให้อยู่ในอารักขาของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นในกรณีที่สถานที่จอดยานพาหนะนั้นเป็นแบบ Park and Lock ซึ่งไม่มีการเก็บกุญแจยานพาหนะของลูกค้าไว้กับผู้ประกอบธุรกิจ และอำนาจในการควบคุมดูแลยานพาหนะนั้นยังอยู่ที่ลูกค้าจึงไม่ก่อให้เกิดเป็นสัญญาฝากทรัพย์ ซึ่งหากเป็นกรณีที่การกระทำของผู้ประกอบธุรกิจไม่ก่อให้เกิดสัญญาฝากทรัพย์ขึ้นแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจก็อาจจะยังคงต้องรับผิดต่อลูกค้าเมื่อเกิดการสูญหายหรือเสียหายขึ้นกับยานพาหนะของลูกค้าในระหว่างที่ยานพาหนะของลูกค้าจอดอยู่ในสถานที่จอดยานพาหนะของผู้ประกอบธุรกิจ โดยศาลในสหรัฐอเมริกาได้สร้างหลัก Special Duty of Care ขึ้นมาเพื่อปรับใช้เมื่อเกิดความสูญหายและเสียหายขึ้นกับยานพาหนะของลูกค้าในระหว่างที่ยานพาหนะนั้นจอดอยู่ในสถานที่จอดยานพาหนะของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่การกระทำของผู้

ประกอบธุรกิจและลูกค้าไม่ก่อให้เกิดสัญญาฝากทรัพย์ และยังมีกรณีที่เป็นความรับผิดชอบของเจ้าสำนักโรงแรมซึ่งเป็นความรับผิดชอบเฉพาะอีกด้วย¹

หลัก Special Duty of Care

หลัก Special Duty of Care เกิดขึ้นมาจากกรณีที่ลูกค้าได้นำยานพาหนะของตนเข้าไปจอดในสถานที่ที่ผู้ประกอบการจัดเตรียมไว้แล้วต่อมายานพาหนะของลูกค้าสูญหายหรือเสียหายไปในช่วงที่อยู่ในสถานที่จอดยานพาหนะของผู้ประกอบการ แต่พฤติการณ์ของผู้ประกอบการและลูกค้าไม่ก่อให้เกิดสัญญาฝากทรัพย์ ผู้ประกอบการจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามหลักสัญญาฝากทรัพย์ แต่ศาลเห็นว่าแม้ไม่เกิดสัญญาฝากทรัพย์ขึ้นก็ตาม ผู้ประกอบการและลูกค้าก็ยังมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้าในกรณีที่ลูกค้านำยานพาหนะของตนไปจอดในสถานที่จอดยานพาหนะของผู้ประกอบการนั้นอาจเป็นในลักษณะผู้เช่าและผู้ให้เช่า ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่ลูกค้านำยานพาหนะของตนมาจอดในสถานที่จอดยานพาหนะของผู้ประกอบการเป็นระยะเวลาสั้น หรือเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของผู้ได้รับอนุญาตและผู้อนุญาตให้สามารถเข้าจอดยานพาหนะในสถานที่ที่ได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งจะเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการได้จัดทำสถานที่สำหรับยานพาหนะไว้โดยเฉพาะ คิดค่าบริการในการจอดยานพาหนะ และลูกค้าทำการจอดยานพาหนะโดยเลือกตำแหน่งที่ต้องการจอดเอง ล็อกกุญแจและเก็บกุญแจยานพาหนะไว้กับตนเอง ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการแจกบัตรจอดยานพาหนะหรือไม่ก็ตาม²

โดยมากแล้วหากว่านิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้าไม่ใช่การฝากทรัพย์แล้วนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้ามักจะเป็นในลักษณะของผู้อนุญาตและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สถานที่จอดยานพาหนะ ซึ่งนิติสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ศาลเห็นว่าผู้ประกอบการซึ่งเป็นเจ้าของหรือผู้ที่มีสิทธิในสถานที่จอดยานพาหนะในฐานะผู้อนุญาตจะต้องมีหน้าที่บางอย่างในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับยานพาหนะของลูกค้า คือ จะต้องมีการ Special Duty of Care ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการที่จะต้องดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับยานพาหนะของลูกค้าโดยจะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร และหากว่าผู้ประกอบการประมาทเลินเล่อไม่ใช้ความระมัดระวังดังกล่าวแล้วก่อให้เกิดความสูญหายหรือเสียหายขึ้นกับยานพาหนะของลูกค้า ผู้ประกอบการก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในความสูญหายหรือเสียหายให้กับลูกค้า³

¹ รัชชยา ดวงมณี. (2554). *ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการต่อการสูญหายหรือเสียหายอันเกิดแก่ยานพาหนะของลูกค้า*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 79-80.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 80-81.

³ รัชชยา ดวงมณี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 81.

2.2 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามสัญญาฝากทรัพย์

การฝากทรัพย์เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม โดยทั่วไป และอาจจะได้พบเห็นหรือประสบกับตนเองอยู่เสมอ การที่บุคคลหนึ่งเอาทรัพย์สินของตนเองไปฝากให้บุคคลอื่นดูแลนั้น ก็ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้ฝากไม่สามารถดูแลทรัพย์สินนั้นด้วยตนเองได้ ตัวอย่างคือ ฝากบ้านให้เพื่อนบ้านช่วยดูแล ฝากโค กระบือ หรือสุนัข ตลอดจนถึงไม้ดอกไม้ให้เพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องเลี้ยง เนื่องจากผู้ฝากมีธุรกิจจำเป็นที่จะต้องเดินทางไปต่างจังหวัดหรือเดินทางไปต่างประเทศเป็นระยะเวลาหลายวัน เป็นต้น⁴

เมื่อมีการฝากทรัพย์กันก็จะมีสัญญาเกิดขึ้น ตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น สัญญาฝากทรัพย์ได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 10 ฝากทรัพย์ ตั้งแต่มาตรา 657 ถึงมาตรา 679

2.2.1 ความหมายของสัญญาฝากทรัพย์

สัญญาฝากทรัพย์นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657 บัญญัติว่า “อันว่าฝากทรัพย์นั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ฝาก ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับฝาก และผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตน แล้วจะคืนให้”

จากบทบัญญัติดังกล่าว สามารถแยกพิจารณาความหมายของสัญญาฝากทรัพย์ได้ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ฝากทรัพย์เป็นสัญญาประเภทสมบูรณ์โดยการส่งมอบ

หมายความว่า สัญญาฝากทรัพย์นั้นเป็นสัญญาที่จะสมบูรณ์มีผลตามกฎหมายได้เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ฝากนั้นให้แก่ผู้รับฝาก โดยมีต้องทำเป็นสัญญาขึ้นมาก็ได้ แต่หากว่าไม่ได้มีการส่งมอบทรัพย์สินที่ฝากนั้นให้แก่กัน สัญญาฝากทรัพย์จะเป็นโมฆะ การส่งมอบทรัพย์สินที่ฝากให้แก่กันนั้นไม่จำเป็นต้องมีการหยิบยื่นให้กันจริงๆก็ได้ การส่งมอบสามารถกระทำโดยปริยายก็ได้ เช่น แดง ให้ ดำ ยืมรองเท้าไปใส่ พอถึงเวลาส่งคืน แดง และ ดำ อาจตกลงให้ ดำ ดูแลรองเท้านั้นไว้ต่อไปโดยยังไม่รับคืนก็ได้ เช่นนี้สัญญาฝากทรัพย์ก็ถือว่าสมบูรณ์มีการส่งมอบทรัพย์สินที่ฝากกันโดยปริยายแล้ว

⁴ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2554). *คำอธิบายยืมฝากทรัพย์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 189.

2.2.1.2 วัตถุแห่งสัญญาฝากทรัพย์เป็นทรัพย์สิน

คำว่า “ทรัพย์สิน” นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ความหมายว่า เป็นวัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ ดังนั้น วัตถุของสัญญาฝากทรัพย์นั้นจะหมายถึง อสังหาริมทรัพย์และ สหทรัพย์ แต่ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ลิขสิทธิ์ในเครื่องหมายการค้า หรือว่าลิขสิทธิ์ นั้นน่าจะไม่สามารถทำสัญญาฝากทรัพย์กันได้ เนื่องจากโดยสภาพของทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างชนิดนี้ไม่มีความจำเป็นในการเก็บรักษาแต่อย่างใด

2.2.1.3 การเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ในอารักขาของผู้รับฝาก

หลักเกณฑ์นี้เป็นลักษณะพิเศษของสัญญาฝากทรัพย์ที่แตกต่างจากสัญญาประเภทอื่นๆ ในกรณีที่มีการส่งมอบทรัพย์เหมือนกัน เช่น

สัญญาตัวแทน ในสัญญาตัวแทนอาจมีกรณีที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กัน แต่ก็ผิดกับสัญญาฝากทรัพย์ตรงที่สัญญาตัวแทนไม่มีการให้ตัวแทนต้องเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ในอารักขา เพราะฉะนั้น ถ้าสมมติว่า โจทก์มอบเครื่องเงินให้จำเลยไปเพื่อขาย แล้วจำเลยไม่คืน โจทก์จึงฟ้องเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้เครื่องเงินนั้น จำเลยจะต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความ 6 เดือน ดังนี้ ศาลไม่รับฟัง เพราะกรณีไม่ใช่สัญญาฝากทรัพย์ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 872/2486 คดีระหว่าง นายลอง โจทก์ นายเชชก จำเลย)⁶

สัญญารับขนของ นับว่าเป็นสัญญาที่ทำให้ผู้ส่งตกลงส่งมอบของไปอยู่ในมือผู้ขนส่งแต่ก็ไม่เรียกว่าเป็นสัญญาฝากทรัพย์ เพราะการส่งมอบดังกล่าวมิใช่เพื่อเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาของผู้ขนส่ง หลักความรับผิดชอบของผู้ขนส่งก็แตกต่างกับผู้รับฝาก กล่าวคือ ผู้ขนส่งมีความรับผิดชอบหนักกว่าผู้รับฝากหลายกรณีด้วยกัน⁷

สัญญาจ้างแรงงานและสัญญาจ้างทำของ อาจมีการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้จ้างแต่ก็ไม่ใช่สัญญาฝากทรัพย์ เพราะไม่มีการตกลงให้ต้องเก็บรักษาทรัพย์สินในอารักขาของลูกจ้างหรือของผู้รับจ้าง⁸

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 138.

“ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้”

⁶ มาโนช สุทธิวาทนฤพดี. (2535). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ยืม ฝากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประนีประนอมยอมความ การพินัน และ ชันต่อ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 130.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

⁸ มาโนช สุทธิวาทนฤพดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 131.

สัญญาเช่า ไม่ว่าจะ เป็นสัญญาเช่าใช้คงรูป หรือสัญญาเช่าใช้สั้นเปลือง ก็จะต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กัน แต่การส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่าไม่มีการตกลงให้ผู้รับทรัพย์สินต้องเก็บรักษาในอารักขาของตน⁹

2.2.1.4 สัญญาฝากทรัพย์สินอาจเป็นได้ทั้งสัญญาที่มีค่าตอบแทนและไม่มีค่าตอบแทน

เนื่องจากตามนัยบทบัญญัติมาตรา 657 ดังกล่าว ไม่มีข้อความระบุว่าสัญญาฝากทรัพย์สินเป็นสัญญาที่ผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตนให้เปล่า จึงต้องตีความว่าสัญญาฝากทรัพย์สินนั้นจะตกลงให้มีค่าตอบแทนเพื่อการรักษาทรัพย์สินที่ฝากนั้นก็ได้นอกจากนี้ยังมีมาตรา 658 กล่าวสนับสนุนเรื่องนี้ด้วยว่า “ถ้าโดยพฤติการณ์พึงคาดหมายได้ว่า เขารับฝากทรัพย์สินก็เพื่อจะได้รับบำเหน็จค่าฝากทรัพย์สินเท่านั้น ไซ้ ท่านให้ถือว่าเป็นอันตกลงกันแล้ว โดยปริยายว่ามีบำเหน็จเช่นนั้น” ซึ่งเป็นการยอมรับว่า สัญญาฝากทรัพย์สินนั้นมีค่าตอบแทนเพื่อการรักษาทรัพย์สินนั้นได้ นอกจากนั้น ความในมาตรา 658 นี้เอง ยังเปิดโอกาสให้ถือว่า มีข้อตกลงเรียกค่าบำเหน็จดังกล่าว โดยปริยายได้เสียอีกด้วย กล่าวคือ แม้ไม่ได้ตกลงกันไว้โดยชัดแจ้ง หากพฤติการณ์พึงคาดหมายได้ว่า เขารับฝากโดยหวังบำเหน็จค่าฝากก็ต้องถือว่าได้ตกลงให้มีบำเหน็จค่าฝากกันไว้แล้ว ผู้ฝากจะบิดพลิ้วไม่ยอมชำระบำเหน็จค่าฝากโดยอ้างว่าไม่ได้ตกลงกันไว้เช่นนั้นหาได้ไม่¹⁰

2.2.2 หน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญาฝากทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของสัญญาฝากทรัพย์สินไว้หลายประการด้วยกัน ทั้งหน้าที่ของผู้รับฝาก หน้าที่ของผู้ฝาก การส่งคืนทรัพย์สินที่ฝาก เป็นต้น เพื่อที่จะกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้รับฝากและผู้ฝากที่จะต้องปฏิบัติต่อกันตามสัญญาฝากทรัพย์สิน

2.2.2.1 หน้าที่ของผู้รับฝาก

หน้าที่ของผู้รับฝากทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น พอที่จะแยกได้ออกเป็น 5 ประการ คือ

1) หน้าที่เก็บทรัพย์สินที่ฝาก

เนื่องจากหลักสำคัญตามสัญญาฝากทรัพย์สินข้อหนึ่งก็คือ การที่ผู้รับฝากทรัพย์สินนั้นตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินที่ผู้ฝากนำมาฝากในอารักขาของตน ดังนั้นจึงมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้รับฝากทรัพย์สินก็คือ ต้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่รับฝากไว้

2) หน้าที่ที่จะไม่เอาทรัพย์สินที่รับฝากออกใช้สอยเอง เอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือให้บุคคลภายนอกเก็บรักษา¹¹

⁹ มาโนช สุทธิวาทนนฤพดี, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6, หน้า 131.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

¹¹ ไพทิต เอกจริยกร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1, หน้า 210-211.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 660 “ถ้าผู้ฝากมิได้อนุญาต และผู้รับฝากเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นออกมาใช้สอยเอง หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือให้บุคคลภายนอกเก็บรักษาไว้ ท่านว่าผู้รับฝากจะต้องรับผิดชอบเมื่อทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นสูญหายหรือบุบสลายอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ถึงจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรๆ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง”

เนื่องจากความประสงค์ของผู้ฝากทรัพย์สินในการที่นำทรัพย์สินมาฝากไว้แก่ผู้รับฝากก็คือ การที่ผู้รับฝากทรัพย์สินจะเก็บดูแลและรักษาทรัพย์สินที่ฝากไว้ ดังนั้น โดยปกติแล้วผู้รับฝากก็มีหน้าที่ที่จะเก็บรักษาทรัพย์สินดังกล่าวเท่านั้น จะกระทำอย่างอื่นแก่ทรัพย์สินที่รับฝากนอกเหนือไปจากนี้ไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นไปตามข้อตกลงของสัญญาหรือข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งจากบทบัญญัติมาตรา 660 ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่ห้ามมิให้ผู้รับฝากกระทำการดังต่อไปนี้แก่ทรัพย์สินที่รับฝากไว้คือ

- ผู้รับฝากจะเอาทรัพย์สินที่ฝากออกใช้สอยเองไม่ได้
- ผู้รับฝากจะเอาทรัพย์สินที่ฝากออกให้บุคคลภายนอกใช้สอยไม่ได้
- ผู้รับฝากจะเอาทรัพย์สินไปให้บุคคลภายนอกเก็บรักษาทรัพย์สินแทนผู้รับฝากก็ไม่ได้เช่นกัน

3) หน้าที่สงวนรักษาทรัพย์สินที่รับฝาก

ผู้รับฝากทรัพย์สินมิได้เก็บทรัพย์สินที่รับฝากไว้ในอารักขาแห่งตนเฉยๆ แต่มีหน้าที่เกี่ยวกับการระมัดระวังดูแลทรัพย์สินที่รับฝากด้วย เพื่อมิให้ทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่องหรือเกิดความเสียหายอันจะเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ฝากทรัพย์สิน กฎหมายกำหนดระดับความระมัดระวังดูแลรักษาทรัพย์สินที่ฝากไว้หลายระดับด้วยกัน ทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่าการฝากทรัพย์สินนั้นเป็นการฝากทรัพย์สินที่มีบำเหน็จค่าฝากหรือไม่ และผู้รับฝากทรัพย์สินเป็นผู้มีวิชาชีพในการรับฝากทรัพย์สินหรือไม่¹²

4) หน้าที่บอกกล่าวเมื่อมีบุคคลภายนอกอ้างว่ามีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ฝาก¹³

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 661 “ถ้าบุคคลภายนอกอ้างว่ามีสิทธิเหนือทรัพย์สินซึ่งฝากและยื่นฟ้องผู้รับฝากก็ดี หรือยึดทรัพย์สินนั้นก็ดี ผู้รับฝากต้องรีบบอกกล่าวแก่ผู้ฝากโดยพลัน”

จากมาตรานี้ ผู้รับฝากจะต้องบอกกล่าวหรือแจ้งให้ผู้รับฝากทราบว่ามีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอันอาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่ผู้ฝากทรัพย์สินได้ เพื่อผู้ฝากจะได้

¹² โสภจิต เอกจริยกร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 213-214.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

รับมาปกป้องสิทธิของตน โดยผู้รับฝากจะต้องบอกกล่าวแก่ผู้ฝากทรัพย์สินเมื่อมีบุคคลภายนอกอ้างสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ฝากและยื่นฟ้องผู้รับฝาก

5) หน้าที่คืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้

การรับฝากนี้อาจจะมีกำหนดเวลาการคืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้ หรือไม่มีการกำหนดเวลาที่รับฝากไว้ก็ได้ ในกรณีที่มีการตกลงกำหนดเวลาคืนทรัพย์สินที่ได้รับฝากไว้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 662 ได้บัญญัติว่า “ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ว่าจะคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไร ท่านว่าผู้รับฝาก ไม่มีสิทธิจะคืนทรัพย์สินก่อนถึงเวลากำหนด เว้นแต่ในเหตุจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้” จากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ผู้รับฝากจะต้องคืนทรัพย์สินของผู้ฝากเมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกัน แต่จะคืนทรัพย์สินนั้นก่อนถึงเวลากำหนดไม่ได้ เพราะหากยอมให้ผู้รับฝากคืนทรัพย์สินที่ได้รับฝากไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาได้ ย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฝาก เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้รับฝากไม่สามารถดูแลรักษาทรัพย์สินนั้นได้อีกต่อไป ผู้รับฝากจึงจะสามารถส่งคืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้ก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันไว้ได้ ในทางกลับกันผู้ฝากทรัพย์สินมีสิทธิที่จะเรียกคืนทรัพย์สินที่ตนได้ฝากไว้กับผู้รับฝากเมื่อไหร่ก็ได้ แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่จะต้องคืนทรัพย์สินตามที่ตกลงกันไว้ก็ตาม เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 663 ได้บัญญัติไว้ว่า “ถึงแม้ว่าคู่สัญญาจะกำหนดเวลาไว้ว่าจะคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรก็ตาม ถ้าว่าผู้ฝากจะเรียกคืนในเวลาใดๆ ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้” บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการที่ผู้ฝากต้องการสละประโยชน์โดยการเรียกเอาทรัพย์สินที่ฝากคืน ก็ย่อมสามารถทำได้โดยความสมัครใจ และการกระทำดังกล่าวก็ไม่เป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับฝากแต่อย่างใด ส่วนในกรณีที่ไม่มีกำหนดเวลาคืนทรัพย์สินเอาไว้ ผู้รับฝากจะส่งคืนทรัพย์สินที่รับฝากไว้เมื่อใดก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 664 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าคู่สัญญาไม่ได้กำหนดเวลาไว้ว่าจะคืนทรัพย์สิน ซึ่งฝากนั้นเมื่อไรไซ้ ผู้รับฝากอาจคืนทรัพย์สินนั้นได้ทุกเมื่อ” ที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้เนื่องจากหากไม่ได้กำหนดเวลาคืนทรัพย์สินที่ได้รับฝากเอาไว้ ผู้รับฝากทรัพย์สินก็ยังคงมีภาระหน้าที่ที่จะต้องสงวนรักษาทรัพย์สินที่ฝากนั้นไว้อยู่ตลอด ซึ่งเป็นการก่อภาระให้กับผู้รับฝากมากเกินไปจนสมควร กฎหมายจึงให้ผู้รับฝากทรัพย์สินคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ฝากเมื่อใดก็ได้¹⁴

2.2.2.2 หน้าที่ของผู้ฝาก

1) หน้าที่เสียค่าใช้จ่ายในการคืนทรัพย์สินที่ฝาก¹⁵

¹⁴ สุภชชา สิริวณิชารมณ. (2556). *การพิสูจน์ความรับผิดชอบของห้างสรรพสินค้า ศึกษากรณีรถหายในห้างสรรพสินค้า*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 14-15.

¹⁵ มาโนช สุทธิวาทนฤพุดิ. *อั่งแล้วชิงอรรถที่ 6*. หน้า 146.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 667 “ค่าค้ำทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ย่อมตกแก่ผู้ฝากเป็นผู้เสีย”

กฎหมายกำหนดให้หน้าที่เสียเงินค่าค้ำทรัพย์สินซึ่งฝากตกอยู่แก่ผู้ฝาก เพราะการฝากทรัพย์เป็นกรณีเพื่อประโยชน์ของผู้ฝากอยู่แล้ว ผู้ฝากจึงควรเป็นผู้เสียค่าค้ำทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น แต่เห็นกันว่า ความในมาตรานี้ไม่ใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะฉะนั้น การที่คู่กรณีจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นจึงไม่ทำให้ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ เพราะฉะนั้น หากคู่กรณีตกลงกันให้ผู้รับฝากเป็นผู้เสียค่าค้ำทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลง

2) หน้าที่เสียค่าใช้จ่ายอันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งฝาก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 668¹⁶ กำหนดให้ผู้ฝากมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งฝากเพราะการฝากทรัพย์นั้น ถือว่าผู้ฝากได้ประโยชน์ ผู้ฝากจึงควรเป็นผู้เสีย ซึ่งเป็นเหตุผลอย่างเดียวกันกับที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ยืมใช้คงรูปมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งยืม เพราะผู้ยืมเป็นผู้ได้ประโยชน์ แต่เท่าที่กล่าวนี้เป็นกรณีทั่วไป ดังนั้น หากคู่สัญญาได้ตกลงกันให้ผู้รับฝากเป็นผู้ออกค่าบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ฝากก็ต้องเป็นไปตามที่ตกลง ทั้งนี้ตามตอนท้ายของมาตรา 668 นั่นเอง¹⁷

3) หน้าที่เสียค่าบำเหน็จ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 669¹⁸ มาตรานี้นอกจากจะถือว่าเป็นบทกำหนดหน้าที่ของผู้ฝากที่จะต้องชำระค่าฝากให้กับผู้รับฝากตามข้อตกลง (ทั้งโดยชัดแจ้งและปริยาย) แล้วยังเป็นบทกำหนดระยะเวลาในการชำระด้วย คือถ้าไม่ได้ตกลงกันว่าจะชำระค่าฝากเมื่อใด ทั้งโดยจาริตประเพณีในท้องถิ่นที่ทำสัญญาก็ไม่ปรากฏแล้ว กฎหมายให้ชำระค่าฝากเมื่อผู้รับฝากค้ำทรัพย์สินที่ฝาก แต่ถ้าบำเหน็จค่าฝากได้กำหนดเวลาเป็นระยะ ผู้ฝากก็ต้องชำระให้แก่ผู้รับฝากตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น ค่าฝากรถยนต์เป็นรายวันๆ ละ 5 บาท

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 668.

“ค่าใช้จ่ายใดอันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ผู้ฝากจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับฝาก เว้นแต่จะ ได้ตกลงกันไว้โดยสัญญาฝากทรัพย์ว่าผู้รับฝากจะต้องออกเงินค่าใช้จ่ายนั้นเอง”

¹⁷ มาโนช สุทธิวาทนฤพุดิ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 146.

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 669.

“ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญา หรือไม่มีกำหนดโดยจาริตประเพณีว่าบำเหน็จค่าฝากทรัพย์นั้นจะพึงชำระเมื่อไรไซ้ ท่านให้ชำระเมื่อค้ำทรัพย์สินซึ่งฝาก ถ้าได้กำหนดเวลากันไว้เป็นระยะอย่างไร ก็พึงชำระเมื่อสิ้นระยะเวลานั้นทุกคราวไป”

หรือรายเดือนๆ ละ 100 บาท ดังนี้ ผู้ฝากก็ต้องชำระค่าฝากทุกๆ รอบ ที่ครบ 1 วัน หรือครบ 1 เดือนแล้วแต่กรณี¹⁹

2.2.2.3 สิทธิของผู้รับฝาก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 670 “ผู้รับฝากชอบที่จะยึดหน่วงเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นไว้ได้ จนกว่าจะได้รับเงินบรรดาที่ค้างชำระแก่ตนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้น”

กล่าวโดยทั่วไป ผู้รับฝากมีหน้าที่จะต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ได้รับฝากไว้ แม้ทั้งที่ได้กำหนดเวลากันไว้ ถ้าผู้ฝากเรียกคืนก่อนกำหนด ผู้รับฝากก็ต้องส่งคืน เช่นกรณีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 663²⁰ เป็นต้น แต่จะไม่ใช่เป็นการสมควรหากไม่มีกฎหมายกำหนดสิทธิผู้รับฝากให้ยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝากได้ในกรณีที่ผู้ฝากยังคงเป็นหนี้ผู้รับฝากเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้นอยู่ กฎหมายจึงได้กำหนดสิทธิให้ผู้รับฝากมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝากนั้นไว้ได้จนกว่าผู้ฝากจะชำระหนี้อันเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้นแล้ว หนี้อันเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้น หรือตามที่มาตรา 670 เรียกว่า “เงินบรรดาที่ค้างชำระแก่ตนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้น” หมายความว่าถึงหนี้ที่เกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้นโดยตรง เช่น บำเหน็จค่าฝากหรือค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งฝากที่ผู้ฝากได้ออกไปและผู้ฝากยังมีได้ใช้คืน แต่ถ้าเป็นหนี้อื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการฝากทรัพย์สิน เช่น ผู้ฝากเคยกู้ยืมเงินผู้รับฝากไว้แล้วยังไม่ใช้ ดังนี้ ผู้รับฝากจะนำมาเป็นเหตุเพื่อยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝากดังกล่าวไม่ได้²¹

2.2.2.4 ความระงับของสัญญาฝากทรัพย์สิน

ถ้าพิจารณาดูตัวบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะฝากทรัพย์สินแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดได้กำหนดไว้โดยชัดเจนว่าสัญญาฝากทรัพย์สินจะระงับลงไปได้ในกรณีใด แต่ถ้าพิจารณาจากบทบัญญัติบางมาตราของลักษณะฝากทรัพย์สินนี้เอง และตามหลักทั่วไปในเรื่องนิติกรรมสัญญาแล้ว²² ก็พอที่จะกล่าวได้ว่าสัญญาฝากทรัพย์สินจะระงับไปในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

ก. เมื่อทรัพย์สินที่ฝากสูญหายไปหมด ซึ่งก็ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่เมื่อขาดวัตถุแห่งสัญญาฝากทรัพย์สิน สัญญาฝากทรัพย์สินก็ดำรงอยู่ไม่ได้ ก็ต้องระงับไปเพราะไม่มีอะไรอยู่อีกที่จะให้ผู้รับฝากดูแลรักษา

¹⁹ มาโนช สุธาธาพนฤพุมิ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6, หน้า 148.

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 663.

“ถึงแม้ว่าคู่สัญญาจะกำหนดเวลาไว้ว่าจะพึงคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรก็ตาม ถ้าว่าผู้ฝากจะเรียกคืนในเวลาใดๆ ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้”

²¹ มาโนช สุธาธาพนฤพุมิ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6, หน้า 149.

²² โฟทซิด เอกจริยกร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1, หน้า 240-241.

ตัวอย่าง นาย ก. นำโคตัวหนึ่งมาฝากนาย ข. เลี้ยง ต่อมาปรากฏว่าโคตัวนี้ถูกรถชนตาย สัญญาฝากทรัพย์นี้ก็เป็นอันระงับไป

ข. เมื่อมีการส่งคืนทรัพย์สินที่ฝาก กล่าวคือ เมื่อผู้รับฝากได้คืนทรัพย์สินที่ฝากไปให้แก่ผู้ฝากแล้ว สัญญาฝากทรัพย์ก็เป็นอันระงับไป ในกรณีที่จะมีการคืนทรัพย์สินที่ฝากให้แก่ผู้ฝากก็เช่นกัน สัญญาฝากทรัพย์ครบกำหนดตามระยะเวลาที่ตกลงกัน ผู้ฝากทรัพย์เรียกคืนทรัพย์สินที่ฝากแม้จะได้กำหนดเวลาในการฝากทรัพย์ไว้ก็ตาม (มาตรา 663)²³ หรือหากปรากฏว่า ในการฝากทรัพย์นั้นคู่สัญญาไม่ได้กำหนดเวลาในการคืนทรัพย์สินที่ฝากไว้ ผู้ฝากจะเรียกคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อใดก็ได้ ส่วนผู้รับฝากก็เช่นกัน จะคืนทรัพย์สินเมื่อใดก็ได้ (มาตรา 664)²⁴

ค. เมื่อผู้รับฝากตาย การที่กล่าวเช่นนี้แม้กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน แต่หากพิจารณาจากตัวบทมาตรา 660 ที่ห้ามมิให้ผู้รับฝากทรัพย์เอาทรัพย์สินที่ฝากไปให้บุคคลภายนอกเก็บรักษา ทำให้เข้าใจได้ว่าผู้รับฝากจะต้องเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นด้วยตนเอง หากผู้รับฝากตาย สัญญาฝากทรัพย์ก็น่าจะระงับไปด้วย ในกรณีเช่นนี้ทายาทของผู้รับฝากก็มีหน้าที่คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ฝาก แต่ถ้าทายาทไม่ทราบว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เป็นของผู้ฝาก จึงได้จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินไป ผลจะเป็นอย่างไร ในเรื่องนี้ถ้าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในกฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายฝรั่งเศสเองจะกำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ทายาทของผู้รับฝากได้ขายทรัพย์สินที่ฝากไปโดยสุจริต โดยไม่รู้ถึงการฝากทรัพย์สิน ทายาทของผู้รับฝากจะรับผิดชอบแต่เพียงการชดเชยราคาที่ได้รับหรือในกรณีที่ยังไม่ได้รับชำระราคาจากผู้ซื้อ ทายาทก็จะ โอนสิทธิในการฟ้องร้องคดีผู้ซื้อให้แก่ผู้ฝาก

2.3 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามสัญญาเช่าทรัพย์

การที่ผู้เช่าทำสัญญาเช่าทรัพย์สินใด ก็เพื่อที่ผู้เช่าได้ใช้สอยทรัพย์สินดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการเช่าที่ เช่าบ้าน หรือเช่ารถยนต์ก็ล้วนเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่รู้จักและคุ้นเคยอยู่เป็นประจำ ซึ่งการเช่าทรัพย์ดังกล่าวนั้นก็เป็นการทางหนึ่งของผู้เช่าได้ครอบครองทรัพย์สินที่เช่า โดยไม่ต้องมีการชำระราคาของทรัพย์สินนั้นเต็มจำนวน โดยผู้เช่านอกจากจะได้ครอบครองแล้วก็จะได้ใช้ประโยชน์ใน

²³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 663.

“ถึงแม้ว่าคู่สัญญาจะกำหนดเวลาไว้ว่าจะคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรก็ตาม ถ้าว่าผู้ฝากจะเรียกคืนในเวลาใดๆ ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้”

²⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 664.

“ถ้าคู่สัญญาไม่ได้กำหนดเวลาไว้ว่าจะคืนทรัพย์สิน ซึ่งฝากนั้นเมื่อไรไซ้ ผู้รับฝากอาจคืนทรัพย์สินนั้นได้ทุกเมื่อ”

ทรัพย์สินแต่ก็ไม่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น และผู้เช่าจะต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้ให้เช่าไม่วันใดก็วันหนึ่ง²⁵

2.3.1 ความหมายของสัญญาเช่าทรัพย์สิน

เช่าทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 4 มาตรา 537 คือ “อันว่าเช่าทรัพย์สินนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้เช่าตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วระยะเวลาอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น” ซึ่งเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งเช่นกัน²⁶

2.3.1.1 ลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สิน

1) เป็นสัญญาที่มีได้มีการโอนกรรมสิทธิ์

กล่าวคือ ทรัพย์สินที่ให้เช่ายังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าหรือผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น มิได้โอนมาเป็นของผู้เช่าแต่อย่างใด ผู้เช่าเพียงแต่ได้ใช้สอยประโยชน์เอาจากทรัพย์สินที่เช่าเท่านั้น และเมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลงเมื่อใด ผู้เช่าย่อมมีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ให้เช่า²⁷

2) เป็นสัญญาที่มีวัตถุเป็นทรัพย์สิน

ไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์ที่มีรูปร่าง หรือสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เป็นต้น ตลอดจนสิทธิต่างๆ ที่มีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น สิทธิในการเก็บรังนก สิทธิในการเก็บไข่เต่าทะเล เป็นต้น²⁸

3) เป็นสัญญาต่างตอบแทน

ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าให้ผู้เช่าได้ใช้สอยประโยชน์และฝ่ายผู้เช่ามีหน้าที่ต้องชำระค่าเช่าเป็นการตอบแทนการที่ได้ใช้สอยประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่า²⁹

4) เป็นสัญญาที่มีกำหนดเวลาอันจำกัด³⁰

สัญญาเช่าต้องมีระยะเวลาสิ้นสุด แม้ว่าจะเป็นสัญญาเช่าที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาเช่าไว้ก็ตาม หรือสัญญาเช่าที่มีกำหนดเวลาไว้เมื่อครบกำหนดแล้ว ผู้เช่ายังคงเช่าต่อไปโดยผู้ให้เช่าไม่ทักท้วง เช่นนี้ถือว่าคู่สัญญาได้ทำสัญญาเช่าขึ้นใหม่ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ดังนั้นคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจบอกเลิกสัญญาเช่านั้นเมื่อใดก็ได้ และเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่านั้นย่อมสิ้นสุดลง

²⁵ ไพทิจิต เอกจริยกร. (2549). *คำอธิบายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ:วิญญูชน. หน้า 17.

²⁶ วรวุฒิ เทพทอง. (2544). *คำอธิบายกฎหมายธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:วิญญูชน. หน้า 56.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

²⁸ วรวุฒิ เทพทอง. *อสังแล้วเชิงอรรถที่ 26*. หน้า 56.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56-57.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

กำหนดระยะเวลาการเช่านั้น มีข้อพิจารณาดังนี้

- การเช่าสังหาริมทรัพย์ คู่สัญญาสามารถตกลงเช่ากันนานเท่าใดก็ได้ โดยมีระยะเวลาอันจำกัด หรือจะให้เช่ากันตลอดอายุของผู้ให้เช่าหรือของผู้เช่าก็ได้

- การเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ห้ามมิให้เช่ากันเกินกว่า 30 ปี ถ้าได้ทำสัญญาเช่ากันนานกว่า 30 ปี ให้ลดลงมาเป็น 30 ปี เมื่อครบกำหนด 30 ปี คู่สัญญาก็สามารถทำสัญญาเช่ากันต่อไปได้ แต่ต้องไม่เกิน 30 ปี หรือจะให้เช่ากันตลอดชีวิตของผู้ให้เช่าก็ได้เช่นกัน

5) เป็นสัญญาที่ถือคุณสมบัติของผู้ให้เช่าเป็นสำคัญ³¹

ผู้ให้เช่าจำเป็นต้องเลือกพิจารณาผู้เช่าที่จะมาใช้สอยทรัพย์สินของตน โดยพึงเล็งถึงคุณสมบัติของผู้เช่าว่าจะสมควรได้รับความไว้วางใจในการใช้ทรัพย์สินที่เช่า และให้การดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าหรือไม่ ทั้งกฎหมายยังได้บัญญัติถึงกรณีที่ผู้เช่าจะนำทรัพย์สินที่เช่าไปให้บุคคลอื่นเช่าช่วงอีกต่อหนึ่งไม่ได้ และเมื่อผู้เช่าตายกฎหมายได้บัญญัติไว้ให้สัญญาเช่าระงับสิ้นไป ทายาทของผู้เช่าจะใช้สอยทรัพย์สินนั้นต่อไปจนครบกำหนดตามสัญญาเช่านั้นไม่ได้ เพราะสิทธิในการเช่านั้นเป็นการเฉพาะตัวของผู้เช่าโดยกฎหมายดังกล่าวไม่ตกทอดถึงทายาท

สิ่งที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาเช่าทรัพย์สิน อีกประการหนึ่งก็คือ ค่าเช่า หากสัญญาใดที่มีการให้ใช้สอยทรัพย์สินใดโดยไม่มีค่าตอบแทน ก็ไม่ใช่สัญญาเช่าทรัพย์สิน แต่อาจเป็นสัญญายืม เช่น แดงเอารถยนต์มาให้ดำใช้สอยเป็นเวลา 3 วัน โดยไม่คิดค่าเช่า เช่นนี้เป็นสัญญายืมใช้คงรูป ค่าเช่าโดยปกติทั่วไปมักจะตกลงกันเป็นเงิน แต่คู่กรณีตามสัญญาเช่าอาจตกลงกันเป็นทรัพย์สินอื่นก็ได้ เช่น เช่านาโดยให้ค่าเช่าเป็นข้าวเปลือก เป็นต้น

6) เป็นสัญญาที่ไม่มีแบบ³²

ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นสัญญาเช่าจึงสมบูรณ์เมื่อมีการตกลงผูกพันตนกันระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าไม่ว่าจะตกลงกันด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร แต่ในการเช่าทรัพย์สินบางประเภทนั้นกฎหมายได้บังคับไว้ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้³³

2.3.2 หน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญาเช่าทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องนี้ในบรรพ 3 ลักษณะ 4 มาตรา 537- มาตรา 571 โดยกฎหมายได้กำหนดลักษณะของสัญญา รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ และ

³¹ วรวุฒิ เทพทอง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 26. หน้า 57-58.

³² แบบ หมายถึง พิธีการที่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่ทำตาม นิติกรรมหรือสัญญานั้นตกเป็นโมฆะ

³³ วรวุฒิ เทพทอง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 58.

ความระงับของสัญญาไว้ สัญญาเช่าทรัพย์สินเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง ดังนั้น จึงสามารถนำเอาบทบัญญัติในลักษณะทั่วไปแห่งสัญญามาใช้ได้หากกฎหมายมิได้บัญญัติครอบคลุมถึง³⁴

2.3.2.1 สิทธิของผู้ให้เช่า³⁵

- 1) สิทธิที่จะได้รับค่าเช่าจากผู้เช่า³⁶
- 2) สิทธิที่จะเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่ให้เช่าในระยะเวลาอันสมควรเป็นครั้งคราว³⁷
- 3) สิทธิซ่อมแซมทรัพย์สินที่ให้เช่า ในกรณีเร่งด่วนแม้ว่าจะเกิดความไม่สะดวกแก่ผู้เช่าก็ตาม³⁸
- 4) สิทธิเรียกร้องให้ผู้เช่าทำให้ทรัพย์สินที่เช่ากลับคืนคงสภาพเดิมในกรณีที่ผู้เช่าทำการตัดแปลงหรือต่อเติมทรัพย์สินที่ให้เช่านั้น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่า³⁹
- 5) สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าในกรณีผู้เช่าไม่สงวนดูแล รักษาทรัพย์สินที่ให้เช่าอย่างเช่นที่วิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง หรือในกรณีที่ผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า
- 6) สิทธิรับคืนทรัพย์สินที่ให้เช่า ในกรณีที่สัญญาเช่านั้นระงับ

³⁴ อรรถาส์ หิรัญบุรณะ. (2557). *ความรับผิดชอบของผู้เช่าพื้นที่ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ให้เช่าให้ผู้เช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้าอันเป็นงานละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ : บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 33-34.

³⁵ วรวุฒิ เทพทอง. *อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 26*. หน้า 59-60.

³⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 537.

“อันว่าเช่าทรัพย์สินนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้เช่าตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วระยะเวลาอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น”

³⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 555.

“ผู้เช่าจำต้องยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่า เข้าตรวจดู ทรัพย์สินที่เช่าเป็นครั้งคราว ในเวลาและระยะเวลาอันสมควร”

³⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 556.

“ถ้าในระหว่างเวลาเช่ามีเหตุจะต้องซ่อมแซมทรัพย์สินซึ่งเช่านั้นเป็นการเร่งร้อน และผู้ให้เช่าประสงค์จะทำการอันจำเป็นเพื่อที่จะซ่อมแซมเช่นนั้นไซ้ ท่านว่าผู้เช่าจะไม่ยอมให้ทำนั้นไม่ได้ แม้ถึงว่าการนั้นจะเป็นความไม่สะดวกแก่ตน ถ้าการซ่อมแซมเป็นสภาพซึ่งต้องกินเวลานาน เกินสมควรจนเป็นเหตุให้ทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะแก่การที่จะใช้เพื่อประโยชน์ที่เช่ามา ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสีย ก็ได้”

³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 558 “อันทรัพย์สินที่เช่านั้น ถ้ามิได้รับอนุญาตของผู้ให้เช่าก่อน ผู้เช่าจะทำการตัดแปลงหรือต่อเติมอย่างหนึ่งอย่างใดหาได้ไม่ ถ้าและผู้เช่าทำไปโดยมิได้รับอนุญาตของผู้ให้เช่าเช่นนั้นไซ้ เมื่อผู้ให้เช่าเรียกร้อง ผู้เช่าจะต้องทำให้ทรัพย์สินนั้นกลับคืนคงสภาพเดิม ทั้งจะต้องรับผิดชอบผู้ให้เช่าในความเสียหายหรือบุบสลายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การตัดแปลงต่อเติมนั้นด้วย”

7) สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินที่ให้เช่า ในกรณีที่ผู้เช่าล้มละลายก่อนมีการส่งมอบหรือผู้เช่าเป็นคนล้มละลายแล้วในเวลาทำสัญญาเช่าโดยผู้ให้เช่าไม่รู้ หรือในกรณีที่ผู้เช่าทำให้หลักทรัพย์ที่ให้เช่าเป็นประกันการชำระค่าเช่าเสื่อมเสีย หรือลดน้อยถอยลงเว้นแต่ผู้เช่าจะหาหลักประกันที่สมควรให้

2.3.2.2 หน้าที่ของผู้ให้เช่า

1) หน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าในสภาพอันซ่อมแซมดีแล้ว เช่น ให้เช่ารถยนต์ที่เบตเตอร์หมดก่อนส่งมอบให้แก่ผู้เช่า ผู้ให้เช่าก็ต้องเปลี่ยนเบตเตอร์ใหม่เสียก่อน แต่อย่างไรก็ตามคู่สัญญาอาจตกลงกันให้ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าตามสภาพที่เป็นอยู่ในขณะทำสัญญาเช่านั้นก็ได้อันนี้การส่งมอบทรัพย์สินนั้นต้องตรงตามสัญญาเช่าด้วย⁴⁰

กรณีส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าไม่ตรงตามสัญญาเช่า

1.1) ถ้าทรัพย์สินที่เช่าเป็นสังหาริมทรัพย์ ผู้เช่ามีสิทธิบอกปิดไม่ยอมรับทรัพย์สินดังกล่าวได้ หรือผู้เช่าจะยอมรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยชำระค่าเช่าตามส่วนก็ได้เช่นกัน

1.2) ถ้าทรัพย์สินที่เช่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ ผู้เช่ามีสิทธิบอกปิดไม่ยอมรับทรัพย์สินดังกล่าวก็ได้ หรือผู้เช่าจะยอมรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยชำระค่าเช่าตามส่วนก็ได้ แต่ถ้าการส่งมอบนั้นบกพร่องหรือลำจำนวนไม่เกินกว่าร้อยละ 5 ของเนื้อที่ทั้งหมด ผู้เช่าต้องรับเอาทรัพย์สินนั้นและต้องชำระค่าเช่าตามส่วนจะปฏิเสธไม่ยอมรับไม่ได้ เว้นแต่การส่งมอบดังกล่าวขาดบกพร่องหรือลำจำนวนถึงขนาดที่ถ้าผู้เช่าได้ทราบก่อนแล้วจะไม่ทำสัญญาเช่าเช่นนั้น เช่นนี้ผู้เช่าอาจบอกเลิกสัญญาเช่าดังกล่าวเสียก็ได้

2) หน้าที่บำรุงรักษาทรัพย์สินที่ให้เช่า ไม่ใช่จะมีเฉพาะในเวลาก่อนส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าแก่ผู้เช่าเท่านั้น แม้ส่งมอบให้ผู้เช่าไปแล้วในระหว่างระยะเวลาเช่า ผู้ให้เช่ายังมีหน้าที่ที่จะต้องซ่อมแซมบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ให้เช่าด้วย หากทรัพย์สินนั้นเกิดความชำรุดบกพร่อง เว้นแต่จะเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เช่า เช่น การซ่อมแซมทรัพย์สินที่ให้เช่าเพียงเล็กน้อย หรือมีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นว่าการซ่อมแซมเช่นนั้นเป็นหน้าที่ของผู้เช่า เช่น เช่าบ้านแล้วต่อมากลอนประตูบ้านชำรุด เช่นนี้เป็นหน้าที่ของผู้เช่าที่ต้องซ่อมแซม เป็นต้น

3) หน้าที่ต้องให้ผู้เช่าได้ใช้หรือรับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่า ถ้าผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าโดยสภาพไม่เหมาะสมแก่การใช้ที่ผู้เช่าจะได้อาศัยประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าว ผู้เช่ามีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาเช่านั้นเสียก็ได้ เช่น มาลีตกลงเช่ารถบรรทุกสิบล้อจากเพชรฯ เพื่อบรรทุกสิ่งของสำหรับการย้ายบ้านจากจังหวัดหนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง เพชรฯส่งมอบรถยนต์นั่งส่วนบุคคลให้ เช่นนี้เป็นกรณีที่ผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าโดยมีสภาพไม่เหมาะสมแก่การใช้

⁴⁰ วรุทธิ เทพทอง, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 26, หน้า 60-62.

ประโยชน์ตามข้อตกลงในสัญญาเช่า มาลีผู้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าดังกล่าวได้ และหากมาลีได้รับความเสียหายก็เรียกค่าเสียหายจากเพชรมาได้อีกด้วย

4) หน้าที่ต้องออกค่าเช่าธรรมเนียมในการทำสัญญาเช่า ถ้าไม่มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นกฎหมายกำหนดว่าค่าเช่าธรรมเนียมในการทำสัญญาเช่านั้น คู่สัญญาฝ่ายผู้ให้เช่าและฝ่ายผู้เช่าต้องออกกันคนละครึ่ง

2.3.2.3 ความรับผิดของผู้ให้เช่า

1) ความรับผิดของผู้ให้เช่าในกรณีทรัพย์สินที่ให้เช่าชำรุดบกพร่อง โดยให้นำกฎหมายลักษณะซื้อขายมาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ

1.1) ความชำรุดบกพร่องมีอยู่ก่อนส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่า โดยหลักผู้ให้เช่าจะต้องรับผิดทุกกรณีไม่ว่าผู้ให้เช่าจะรู้หรือไม่รู้ว่าทรัพย์สินที่ส่งมอบนั้นมีความชำรุดบกพร่องอยู่ก่อนแล้ว เว้นแต่

1.1.1 คู่สัญญาตกลงกันว่าผู้ให้เช่าไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ให้เช่าดังกล่าว แต่ข้อตกลงนี้ไม่คุ้มครองกรณีที่ผู้ให้เช่าได้รู้หรือควรรู้ว่าทรัพย์สินนั้นมีความชำรุดบกพร่องแล้วปกปิดเสีย

1.1.2 ผู้เช่าได้รู้อยู่แล้วในเวลาทำสัญญาเช่าว่าทรัพย์สินที่เช่าชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้อย่างเช่นวิญญูชน

1.1.3 ผู้เช่าเห็นประจักษ์ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นในเวลาส่งมอบ แต่ก็รับไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

1.2) ความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นหลังจากที่ส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่า โดยหลักผู้ให้เช่าต้องรับผิดในความเสียหายเนื่องจากความชำรุดบกพร่องในระหว่างเวลาเช่าเสมอ เว้นแต่

1.2.1 ความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เช่าเอง หรือบุคคลผู้อยู่อาศัยกับผู้เช่า

1.2.2 ความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม พายุ เป็นต้น

1.2.3 คู่สัญญาตกลงกันให้ผู้ให้เช่าไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องนั้น แต่ข้อตกลงดังกล่าวไม่อาจคุ้มครองกรณีที่ผู้ให้เช่าได้กระทำให้เกิดความชำรุดบกพร่องนั้นเสียเอง

2) ความรับผิดของผู้ให้เช่าในกรณีทรัพย์สินที่ให้เช่าถูกรอนสิทธิ

การรอนสิทธิ หมายถึง การที่ผู้เช่าต้องเสียสิทธิในการใช้สอยประโยชน์ทรัพย์สินที่เช่าซึ่งได้เช่าครอบครองแล้วตามสัญญาเช่า เพราะบุคคลภายนอกที่มาก่อนการรอนสิทธินั้นมิได้มีสิทธิดีกว่า

การรอนสิทธิแบ่งออกเป็น 2 กรณีดังนี้

2.1) การรอนสิทธิเนื่องจากความผิดของผู้ให้เช่า เป็นกรณีบุคคลภายนอกมีสิทธิในทรัพย์สินที่ให้เช่าดีกว่าผู้เช่า ภายหลังจากการทำสัญญาเช่า โดยผู้ให้เช่าไปก่อสิทธิกับบุคคลภายนอกขึ้น เป็นเหตุให้ผู้เช่าไม่ได้ครอบครองใช้สอยประโยชน์ในทรัพย์สินที่ให้เช่านั้นอย่างปกติสุข

2.2) การรอนสิทธิเนื่องจากบุคคลภายนอกมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ให้เช่าอยู่แล้วในเวลาที่สัญญาเช่า เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ให้เช่านั้นอยู่ก่อนหรือขณะทำสัญญาเช่า

ข้อยกเว้นความรับผิดเนื่องจากการรอนสิทธิ

1) ผู้เช่ารู้อยู่แล้วถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ก่อการรอนสิทธิในเวลาที่สัญญาเช่า

2) ผู้ให้เช่าพิสูจน์ได้ว่าสิทธิของผู้เช่าได้สูญไปเพราะความผิดของผู้เช่าเอง

3) ผู้เช่ากับผู้ให้เช่าทำสัญญาขเว้นความรับผิดในการรอนสิทธิไว้ แต่ข้อสัญญานี้ไม่คุ้มถึงกรณีดังต่อไปนี้

3.1 กรณีผู้ให้เช่ารู้ความจริงเรื่องการรอนสิทธิแล้วปกปิดเสีย

3.2 กรณีการรอนสิทธิเกิดจากความผิดของผู้ให้เช่าเอง

4) การรอนสิทธิซึ่งเกิดจากการที่ศาลแสดงว่าทรัพย์สินที่ให้เช่าตกอยู่ในภาวะจำยอมโดยกฎหมาย เว้นแต่ผู้ให้เช่าได้รับรองไว้ในสัญญาว่าทรัพย์สินที่ให้เช่านั้นปลอดภัยจากภาวะจำยอมอย่างใดๆ ทั้งสิ้น หรือปลอดภัยจากภาวะจำยอมเช่นนั้น

2.3.2.4 หน้าที่และความรับผิดของผู้เช่า

1) หน้าที่ใช้ทรัพย์สินที่เช่าตามข้อตกลงในสัญญาหรือตามปกติประเพณี หากผู้เช่าไม่ใช้ทรัพย์สินที่เช่าตามข้อตกลงผู้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 552 ซึ่งบัญญัติว่า “อันผู้เช่าจะใช้ทรัพย์สินที่เช่าเพื่อการอย่างอื่นนอกจากที่ใช้กันตามประเพณีนิยมปกติหรือการดังกล่าวไว้ในสัญญานั้น ท่านว่าหาอาจจะทำได้ไม่” ประกอบกับมาตรา 554 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้เช่ากระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใน มาตรา 552 มาตรา 553 หรือฝ่าฝืนข้อสัญญา ผู้ให้เช่าจะบอกกล่าวให้ผู้เช่าปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทกฎหมายหรือข้อสัญญานั้นๆ ก็ได้ ถ้าและผู้เช่าละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม ท่านว่าผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้” เช่น ผู้เช่าทำสัญญาเช่าบ้านกับผู้ให้เช่า เพื่อใช้บ้านที่เช่าเป็นที่อยู่อาศัย แต่ผู้เช่ากลับนำบ้านที่เช่าไปใช้เป็นที่เก็บขยะ ซึ่งการใช้ทรัพย์สินที่เช่าไม่เป็นไปตามที่ตกลง ผู้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าได้⁴¹

⁴¹ สุภชชา สิริวณิชารมณ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 11. หน้า 21.

2) หน้าที่สงวนรักษาทรัพย์สินที่เช่าเสมือนวิญญูชนพึงสงวนรักษาทรัพย์สินของตนเอง ผู้เช่าจะเห็นว่าไม่ใช่ทรัพย์สินของตนเองจึงไม่บำรุงรักษาทรัพย์สินที่เช่าไม่ได้ และผู้เช่าจะต้องบำรุงซ่อมแซมหากทรัพย์สินนั้นชำรุดเล็กน้อยด้วย ถ้าผู้เช่าละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 553 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้เช่าจำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่านั้นเสมือนกับที่วิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง และต้องบำรุงรักษาทั้งทำการซ่อมแซมเล็กน้อยด้วย” ประกอบกับมาตรา 554⁴² แต่ถ้าเป็นการซ่อมแซมใหญ่ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ให้เช่าที่จะต้องมาซ่อมแซมภายในระยะเวลาอันสมควร

3) หน้าที่ยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าตรวจดูทรัพย์สินที่เช่าเป็นครั้งคราว ในระยะเวลาที่สมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 555 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้เช่าจำต้องยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เช่าเป็นครั้งคราว ในเวลาและระยะเวลาอันสมควร” แต่การใช้สิทธิของผู้ให้เช่าหรือตัวแทนนี้จะต้องกระทำไปด้วยความสุจริตไม่ใช่ทำเพื่อกลั่นแกล้งผู้เช่า เช่น การตรวจดูบ้านที่ให้เช่าโดยปกติผู้ให้เช่าก็ควรจะต้องตรวจสอบในเวลากลางวัน ถ้าผู้เช่าเข้าไปตรวจสอบในเวลากลางคืนก็จะไม่ใช่การตรวจดูทรัพย์สินที่ให้เช่าในเวลาที่เหมาะสม

4) หน้าที่แจ้งเหตุให้ผู้เช่าทราบ ในกรณีทรัพย์สินที่เช่าชำรุดบกพร่องต้องซ่อมแซมเพื่อป้องกันอันตรายแก่ทรัพย์สิน และยอมให้ผู้ให้เช่าเข้ามาซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าแม้ว่าผู้เช่าจะเกิดความไม่สะดวกไปบ้างก็ตาม แต่หากความไม่สะดวกนั้นเป็นเหตุให้ผู้เช่าไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าได้ตามวัตถุประสงค์ที่เช่า ผู้เช่าก็สามารถบอกเลิกสัญญาได้ หรือเมื่อมีบุคคลภายนอกกรุกล้ำเข้ามาในทรัพย์สินที่เช่ากับทั้งได้อ้างสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเหนือทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าก็ต้องรีบแจ้งให้ผู้ให้เช่าทราบ หากไม่แจ้งผู้ให้เช่าแล้วเกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่าด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 556 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าในระหว่างเวลาเช่ามีเหตุจะต้องซ่อมแซมทรัพย์สินซึ่งเช่านั้นเป็นการเร่งร้อน และผู้ให้เช่าประสงค์จะทำการอันจำเป็นเพื่อที่จะซ่อมแซมเช่นนั้น ไซ้รู้ท่านว่าผู้เช่าจะไม่ยอมให้ทำนั้นไม่ได้ แม้ถึงว่าการนั้นจะเป็นความไม่สะดวกแก่ตน ถ้าการซ่อมแซมเป็นสภาพซึ่งต้องกินเวลานานเกินสมควรจนเป็นเหตุให้ทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะแก่การที่จะใช้เพื่อ

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 554.

“ถ้าผู้เช่ากระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใน มาตรา 552 มาตรา 553 หรือฝ่าฝืนข้อสัญญา ผู้ให้เช่าจะบอกกล่าวให้ผู้เช่าปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามบทกฎหมายหรือข้อสัญญานั้นๆ ก็ได้ ถ้าและผู้เช่าละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม ท่านว่าผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้”

ประโยชน์ที่เข้ามา ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 557 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในกรณีอย่างใด ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ถ้าทรัพย์สินที่เช่านั้นชำรุดควรถูกผู้ให้เช่าจะต้องซ่อมแซมก็ดี
- (2) ถ้าจะต้องจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อปกป้องภัยอันตรายแก่ทรัพย์สินนั้นก็ดี
- (3) ถ้าบุคคลภายนอกกรุกล้ำเข้ามาในทรัพย์สินที่เช่า หรือเรียกอ้างสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งเหนือทรัพย์สินนั้นก็ดี

ในเหตุดังกล่าวนี้ให้ผู้เช่าแจ้งเหตุแก่ผู้ให้เช่าโดยพลัน เว้นแต่ ผู้ให้เช่าจะได้ทราบเหตุนี้ขึ้นอยู่ก่อนแล้ว

ถ้าผู้เช่าละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ไซ้ ท่านว่าผู้เช่าจะต้องรับผิดชอบผู้ให้เช่าในเมื่อผู้ให้เช่าต้องเสียหายอย่างใด ๆ เพราะความละเลยซกซำของผู้เช่านั้น”

5) หน้าที่ไม่ได้ดัดแปลงหรือต่อเติมทรัพย์สินที่เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่า เนื่องจากทรัพย์สินที่เช่านั้นยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าไม่ได้เป็นของผู้เช่า หากผู้เช่าฝ่าฝืนผู้ให้เช่ามีสิทธิเรียกร้องให้ผู้เช่าทำให้ทรัพย์สินกลับคืนสู่สภาพเดิม และต้องรับผิดชอบถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่าจากการดัดแปลงหรือต่อเติมดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 558 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “อันทรัพย์สินที่เช่านั้น ถ้ามิได้รับอนุญาตของผู้ให้เช่าก่อน ผู้เช่าจะทำการดัดแปลงหรือต่อเติมอย่างหนึ่งอย่างใดหาได้ไม่ ถ้าและผู้เช่าทำไปโดยมิได้รับอนุญาตของผู้ให้เช่าเช่นนั้นไซ้ เมื่อผู้ให้เช่าเรียกร้อง ผู้เช่าจะต้องทำให้ทรัพย์สินนั้นกลับคืนคงสภาพเดิม ทั้งจะต้องรับผิดชอบผู้ให้เช่าในความเสียหายหรือบุบสลายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การดัดแปลงต่อเติมนั้นด้วย”

6) หน้าชำระค่าเช่าให้แก่ผู้ให้เช่าตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกัน ถ้าไม่ได้ตกลงเรื่องระยะเวลาการจ่ายค่าเช่ากันไว้ให้ชำระค่าเช่าเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาเช่า เช่น เช่าเป็นรายเดือนก็จ่ายค่าเช่าเมื่อสิ้นเดือน หากผู้เช่าไม่ยอมจ่ายค่าเช่าผู้ให้เช่าก็สามารถบอกเลิกสัญญาได้ แต่ผู้ให้เช่าจะต้องบอกกล่าวให้ผู้เช่ามาชำระค่าเช่าก่อนเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ในกรณีที่ตกลงชำระค่าเช่าเป็นรายเดือนหรือกว่านั้น จึงจะสามารถบอกเลิกสัญญาได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 559 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าไม่มีกำหนดโดยสัญญาหรือโดยจารีตประเพณีว่าจะพึงชำระค่าเช่า ณ เวลาใด ท่านให้ชำระเมื่อสิ้นระยะเวลาอันได้ตกลงกำหนดกันไว้ทุกคราวไป กล่าวคือว่าถ้าเช่ากันเป็นรายปีก็พึงชำระค่าเช่าเมื่อสิ้นปี ถ้าเช่ากันเป็นรายเดือนก็พึงชำระค่าเช่าเมื่อสิ้นเดือน” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 560 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ แต่ถ้าค่าเช่านั้นจะพึงส่งเป็นรายเดือนหรือส่งเป็นระยะเวลายาวกว่ารายเดือนขึ้นไป ผู้ให้เช่าต้องบอกกล่าวแก่ผู้เช่าก่อนว่าให้ชำระค่าเช่าภายในเวลาใดซึ่งพึงกำหนดเอาไว้ให้น้อยกว่าสิบห้าวัน”

7) หน้าที่ส่งคืนทรัพย์สินในสภาพที่อันซ่อมแซมดีแล้ว เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมิได้ซ่อมแซมไว้ดีในขณะที่ส่งมอบ เนื่องจากหน้าที่ของผู้ให้เช่าคือส่งมอบทรัพย์สินที่ซ่อมแซมดีแล้วให้ผู้เช่า ผู้เช่าก็ย่อมต้องคืนทรัพย์สินที่เช่าในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้วเช่นกัน และผู้เช่าก็เป็นผู้ครอบครองใช้ทรัพย์สินที่เช่า หากเกิดความชำรุดบกพร่องผู้เช่าก็ต้องซ่อมแซมให้ดีขึ้นส่งคืนทรัพย์สินดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 561 “ถ้ามิได้ทำหนังสือลงลายมือชื่อของคู่สัญญาแสดงไว้ต่อกันว่าทรัพย์สินที่ให้เช่ามีสภาพเป็นอยู่อย่างไร ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เช่าได้รับทรัพย์สินที่เช่านั้นไปโดยสภาพอันซ่อมแซมดีแล้ว และเมื่อสัญญาได้เลิกหรือระงับลง ผู้เช่าก็ต้องส่งคืนทรัพย์สินในสภาพเช่นนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมิได้ซ่อมแซมไว้ดีในขณะที่ส่งมอบ”

8) ผู้เช่าต้องรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินที่เช่า เพราะผู้เช่าเป็นผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น แต่หากความสูญหายหรือบุบสลายนั้นเกิดจากการใช้ทรัพย์สินนั้นด้วยวิธีปกติแล้วผู้เช่าก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 561 “ถ้ามิได้ทำหนังสือลงลายมือชื่อของคู่สัญญาแสดงไว้ต่อกันว่าทรัพย์สินที่ให้เช่ามีสภาพเป็นอยู่อย่างไร ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เช่าได้รับทรัพย์สินที่เช่านั้นไปโดยสภาพอันซ่อมแซมดีแล้ว และเมื่อสัญญาได้เลิกหรือระงับลง ผู้เช่าก็ต้องส่งคืนทรัพย์สินในสภาพเช่นนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมิได้ซ่อมแซมไว้ดีในขณะที่ส่งมอบ”

จากหลักการข้างต้น อาจสรุปได้ว่าเมื่อเกิดสัญญาเช่าทรัพย์สินขึ้นแล้ว ตามปกติผู้ให้เช่าจะมีหน้าที่ตามกฎหมาย คือหน้าที่ในการอนุญาตหรือยินยอมให้ผู้เช่าได้ใช้ทรัพย์สินที่เช่า หรือให้ผู้เช่าได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่า แต่ผู้ให้เช่าจะไม่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้เช่า ในทางกลับกันฝ่ายผู้เช่าต่างหากที่จะต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่ตนเช่า เพราะผู้เช่าเป็นผู้ครอบครองและได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่า เช่น กรณีให้เช่าพื้นที่จอดรถ ผู้เช่ามีหน้าที่ใช้พื้นที่จอดรถของผู้ให้เช่าด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหาย แต่ในทางกลับกันผู้ให้เช่าไม่มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินซึ่งในที่นี้คือ รถของผู้เช่าที่นำมาจอดในพื้นที่จอดรถแต่อย่างใด

2.4 หลักเกณฑ์ความรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด

ละเมิด เป็นเสาหลักอีกเสาหนึ่งของกฎหมายเอกชนเทียบเคียงได้กับเรื่องทรัพย์สิน นิติกรรม และสัญญา เนื่องจากในทางทฤษฎีกฎหมายแล้ว ละเมิดเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดหนี้ และ

มีผลทำให้มีโอกาสโอนทรัพย์สินจากปัจเจกบุคคลหรือองค์การธุรกิจหนึ่ง ไปยังอีกปัจเจกบุคคลหรือองค์การธุรกิจหนึ่งได้⁴³

2.4.1 ความหมายของละเมิด

ละเมิด คือ การกระทำใด ๆ ของบุคคลหรือการกระทำที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคล อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น อาจเป็นการกระทำของตนเอง การกระทำของบุคคลอื่น หรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองดูแล ผู้ได้รับความเสียหายนั้นชอบที่จะได้รับการเยียวยา โดยการเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทน หรือเรียกร้องให้ผู้ละเมิดปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติ ในลักษณะอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วางหลักเกี่ยวกับละเมิดไว้ในมาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จากบทบัญญัติมาตรา 420 ข้างต้นสามารถสรุปหลักเกณฑ์ของละเมิดได้ดังนี้⁴⁴

1) กระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมาย ซึ่งหมายถึงการประทุษกรรม กระทำต่อบุคคลโดยผิดกฎหมายด้วยอาการฝ่าฝืนต่อความหมายที่ห้ามไว้หรือละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำหรือตนมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นต้นว่า ฆ่าเขาตาย ทำร้ายร่างกายเขา ขับรถโดยประมาทชนคนตายและทรัพย์สินของเขาเสียหาย ฯลฯ

2) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำโดยจงใจ คือการกระทำโดยรู้สำนึกและในขณะที่เดียวกันก็รู้ว่าจะทำให้เขาเสียหาย เช่น เจตนาฆ่าหรือเจตนาทำร้าย ฯลฯ อย่างไรก็ตามการกระทำโดยจงใจในเรื่องละเมิดถือหลักเบาบางกว่าทางอาญา สำหรับอาญานั้นต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการที่ทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลด้วย ส่วนจงใจในเรื่องละเมิดบางกรณีไม่ผิดในทางอาญาแต่เป็นละเมิดต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เขา เช่น จำเลยรื้อห้องน้ำห้องครัวซึ่งโจทก์ปลูกถ่ายออกไปนอกที่เช่าของวัด โดยวัดต้องการจะปลูกได้บอกให้โจทก์รื้อแล้วโจทก์ไม่ยอมรื้อการที่จำเลยรื้อแล้วกองไว้หลังบ้านโจทก์มิได้เจตนาชั่วร้ายทำให้ทรัพย์สินของโจทก์อันตรายเสียหายไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินแต่เป็นละเมิด เพราะรู้ว่าแล้วว่าการรื้อนั้นจะทำให้ทรัพย์สินของโจทก์เสียหาย (ฎีกาที่ 1617-1618/2500)

⁴³ ศักดา ธนิตกุล, (2557). *แนวคิด หลักกฎหมาย และคำพิพากษา กฎหมายธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 101.

⁴⁴ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ศรีสำราญ. (2561). *กฎหมายน่ารู้ เกี่ยวกับการละเมิด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.phosrisumran.go.th/offense.html>. [2561, 23 กุมภาพันธ์]

คำว่าประมาทเลินเล่อในทางแพ่งหมายความถึงการกระทำที่ขาดความระมัดระวังจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้นและหมายความถึงการไม่ป้องกันผลที่เกิดขึ้นโดยประมาทเลินเล่อแม้ตนเองไม่ได้กระทำให้เกิดผลนั้นขึ้นระดับความระมัดระวังของบุคคลต้องถือระดับบุคคลธรรมดา

ตัวอย่างเช่น นาย ก. ขับรถยนต์ไปในถนนที่มีคนเดินจอบด้วยความเร็วและไม่ได้ให้สัญญาณแตรแล้วเฉี่ยวชนรถคนเดินถนนได้รับบาดเจ็บดังนี้ถือว่า นาย ก. กระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ

3) ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย โดยปกติผู้กระทำให้ต้องรับผิดชอบเฉพาะการกระทำของตนแต่อย่างไรก็ดีในเรื่องละเมิดถ้าได้มีการกระทำละเมิดร่วมกันหรือแม้มิได้ร่วมแต่เป็นผู้ยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิดครั้งนี้บุคคลเหล่านี้จะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น⁴⁵ ในบางกรณีแม้จะไม่ได้ร่วมกระทำละเมิดหรือยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิดแต่กฎหมายบัญญัติให้ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ละเมิดได้แก่กรณีต่อไปนี้

3.1 นายจ้างจะต้องรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งการละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่นายจ้างนั้น⁴⁶ เรื่องนายจ้างต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้างในผลละเมิดซึ่งเกิดจากการกระทำในทางการที่จ้างนี้มีกรณีที่ผู้เสียหายพึงต้องระมัดระวังคือ อย่าตัดสินใจประนีประนอมยอมความกับลูกจ้างเพราะถ้าประนีประนอมยอมความกับลูกจ้างไปแล้ว หนีอันเกิดจากมูลละเมิดก็จะดับสิ้นไปเพราะสัญญาประนีประนอมยอมความเกิดขึ้นใหม่ตามสัญญาอันเป็นเหตุให้นายจ้างพ้นจากความรับผิดชอบผู้เสียหายจะฟ้องนายจ้างให้ร่วมรับผิดชอบในมูลหนี้ละเมิดก็ไม่ได้ เพราะหนี้ละเมิดระงับไปแล้วจะฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญาประนีประนอมก็ไม่ได้ เพราะนายจ้างมิได้เป็นคู่สัญญาถ้าลูกจ้างไม่มีทรัพย์สินจะชำระหนี้ ผู้เสียหายก็สูญเสียโอกาสจึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังอย่างยิ่งทางแก้ในเรื่องนี้ต้องให้นายจ้างตกลงเป็นคู่สัญญาประนีประนอมยอมความร่วมกับลูกจ้างโดยมีบุคคลค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาด้วย

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 432.

“ถ้าบุคคลหลายคนก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยร่วมกันทำละเมิด ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่ไมสามารถสืบรู้ตัวได้แน่ว่าในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้น คนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วย

อนึ่ง บุคคลผู้ยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วย

ในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น”

⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 425.

“นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้าง ในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้าง ได้กระทำไปในทางการที่จ้าง.”

3.2. ตัวการต้องรับผิดชอบกับตัวแทนในผลละเมิดซึ่งตัวแทนได้กระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานะตัวแทน⁴⁷

3.3. บิดามารดาของผู้เยาว์หรือผู้อนุบาลของผู้วิกลจริตจะต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดที่ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตกระทำเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแล้ว⁴⁸

3.4. ครูอาจารย์ นายจ้างหรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ หรือชั่วคราวจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์นายจ้างหรือบุคคลอื่นมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร⁴⁹

3.5. เจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายอันเกิดจากสัตว์ เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาดูแลตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น⁵⁰

อนึ่งการกระทำที่บุคคลอื่นได้รับความเสียหายนี้ มีหลักในการวินิจฉัยความรับผิดชอบให้พิจารณาว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดกฎหมายหรือไม่และความเสียหายเกิดจากการกระทำผิดนั้น

⁴⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 427.

“บทบัญญัติในมาตราทั้งสองก่อนนั้น ท่านให้ใช้บังคับแก่ ตัวการ และตัวแทนด้วยโดยอนุโลม.”

⁴⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 429.

“บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

⁴⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 430.

“ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วครั้งคราวก็ดี จำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร”

⁵⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 433.

“ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาดูแลตามชนิดและนิสัยของสัตว์ หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่ง บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น จะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้น โดยละเมิด หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้น ๆ ก็ได้”

หรือไม่ถ้าบุคคลนั้นทำผิดกฎหมายและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายบุคคลนั้นก็ต้องรับผิดชอบจากฐานละเมิด

ตัวอย่างเช่น จำเลยแจ้งให้กำนันจับรถยนต์บรรทุกของโจทก์ยึดไว้ 39 วันโดยจำเลยหาว่านางเนยเป็นคนร้ายลักขีวที่บรรทุกอยู่ในรถยนต์ของโจทก์ทั้งๆ ที่คนรถของโจทก์ได้แจ้งให้จำเลยทราบแล้วว่ารถคันนี้เป็นของโจทก์เพียงแต่มารับจ้างไม่เกี่ยวข้องกับขีวเปลือกที่จำเลยกับนางเนยโต้เถียงสิทธิกันขออย่ายึดรถไว้ จำเลยไม่ยอมกลับแจ้งให้กำนันยึดรถของโจทก์ไว้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้ยื่นยันให้กำนันเป็นผู้ยึดรถซึ่งมิใช่ของนางเนยผู้ต้องหามาเป็นของกลาง เป็นการแก้งโจทก์โดยไม่สุจริต การกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดต่อโจทก์ จำเลยต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1447/2503)

2.4.2 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ

2.4.2.1 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง

กรณีที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของตนเอง และการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 420 ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น"⁵¹

กรณีนี้อาจแยกพิจารณาหลักเกณฑ์แห่งการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้ใด

ส่วนที่ 2 การกระทำ

ส่วนที่ 3 โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

ส่วนที่ 4 โดยผิดกฎหมาย

ส่วนที่ 5 มีความเสียหายแก่บุคคลอื่น

ส่วนที่ 6 ความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ทำความเสียหาย

ส่วนที่ 1 ผู้ใด

การกระทำละเมิดนั้น อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ โดยบุคคลใดที่มีความรู้ถึงผิดชอบ รู้สำนึกในการกระทำของตนแล้ว บุคคลนั้นย่อมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเองได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลผู้เสมือนไร้ความสามารถหรือไม่

⁵¹ สุภชชา สิริวัฒนารมณ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 11. หน้า 28.

เพราะการทำละเมิดไม่ใช่การทำนิติกรรมที่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์เสียก่อน ส่วนนิติบุคคลซึ่งเป็นบุคคลสมมติแม้จะทำกิจการต่างๆ ด้วยตนเองไม่ได้ก็ตาม แต่นิติบุคคลก็ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลนั้นๆ เป็นเกณฑ์ เนื่องจากการแสดงเจตนาและการกระทำของนิติบุคคลต้องแสดงออกผ่านทางผู้แทนนิติบุคคล ทั้งนี้นิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลนั้นอยู่ภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล หากอยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของนิติบุคคล แต่เป็นการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลในฐานะส่วนตัว⁵²

ส่วนที่ 2 การกระทำ

การเคลื่อนไหวของร่างกายโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหว เป็นการกระทำของร่างกายที่อยู่ภายใต้การบังคับของจิตใจ หากเคลื่อนไหวร่างกายโดยไม่รู้สำนึกแล้วก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำ เช่น การเคลื่อนไหวเวลาละเมอ การเคลื่อนไหวของเด็กเล็กที่ไม่รู้สำนึกในการกระทำ (หากรู้สำนึกในการกระทำ แม้ว่าเป็นเด็กก็ถือว่าเป็นการกระทำแล้ว) การเคลื่อนไหวโดยถูกสะกดจิต เป็นต้น นอกจากนี้แม้ว่าจะไม่มีการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งตามปกติไม่ถือว่าเป็นการกระทำ แต่หากเป็นการไม่เคลื่อนไหวร่างกายในเรื่องที่บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำ ก็ถือได้ว่ามีการกระทำโดยการงดเว้นการกระทำ⁵³

ส่วนที่ 3 โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การกระทำโดยจงใจ หมายถึง การกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ซึ่งผลเสียหายจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดไม่สำคัญถ้ารู้ว่าจะเกิดผลเสียหายแก่บุคคลอื่นก็เป็นจงใจแล้ว โดยไม่คำนึงว่าใครจะจับตัวผู้เสียหายหรือไม่ ส่วนการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำโดยไม่จงใจแต่กระทำไปโดยปราศจากความระมัดระวังตามสมควร ซึ่งต้องพิจารณาตาม “วิสัย” คือ สภาพเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ เช่น เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ชาย ผู้หญิง และ “พฤติการณ์” คือ สภาพภายนอกตัวผู้กระทำ เช่น เวลากลางวัน กลางคืน ฝนตก น้ำท่วม เป็นต้น เพราะพฤติการณ์อันเป็นเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ อาจทำให้ความระมัดระวังแตกต่างกันไปได้⁵⁴

ส่วนที่ 4 โดยผิดกฎหมาย

โดยผิดกฎหมาย หมายถึง การกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำโดยไม่มีสิทธิ โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะว่าการกระทำใดบ้างที่ผิดกฎหมายเหมือนอย่างฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่หากผู้กระทำมีสิทธิที่จะกระทำการได้ แม้

⁵² สุภชชา สิริวิชชาธรรมณ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 11. หน้า 29.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-31.

เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็ไม่ใช่ละเมิด เช่น บิดา มารดา มีอำนาจลงโทษบุตรได้ตามสมควร แม้จะเกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น คือ บุตรได้รับความเจ็บปวด ก็ไม่เป็นการละเมิดต่อบุตร เนื่องจากบิดา มารดา มีสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 ในการทำโทษบุตร ตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน แต่ถ้าหากการใช้สิทธินั้นเป็นไปเพื่อกลั่นแกล้งบุคคลอื่น หรือใช้สิทธิในทางที่จะมีแต่เสียหาย ก็เป็นการกระทำละเมิดได้เช่นกัน⁵⁵

ส่วนที่ 5 มีความเสียหายแก่บุคคลอื่น

การกระทำที่จะถือว่าเป็นละเมิดนั้น นอกจากจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแล้ว การกระทำดังกล่าวยังต้องก่อให้เกิดความเสียหายด้วย แม้ว่าจะมีการกระทำโดยผิดกฎหมายแต่ถ้าไม่เกิดความเสียหายก็ยังไม่เป็นละเมิด ส่วนบุคคลที่จะได้รับความเสียหายนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แม้จะเป็นการกระทำต่อตนเองหรือทรัพย์สินต่อตนเองหากเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็เป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นเช่นกัน โดยลักษณะของความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน มีอยู่จริง ไม่เพียงแค่น่าจะเกิดขึ้นเท่านั้น และความเสียหายนั้นกระทบกับสิทธิของบุคคลอื่นที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ผู้อื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ⁵⁶

ส่วนที่ 6 ความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำของผู้ทำความเสียหาย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นผลที่เกิดจากการกระทำของผู้ทำความเสียหาย ถ้าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลนี้ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนที่จะปรับแก้กรณีต่างๆ ได้ทั่วไปทุกกรณี เนื่องจากเป็นปัญหาตามข้อเท็จจริงไม่ใช่ปัญหาตามข้อกฎหมาย⁵⁷

2.4.2.2 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น⁵⁸

นอกจากบุคคลจะต้องรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของตนเองแล้ว ยังอาจจะต้องรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของบุคคลอื่นด้วย เนื่องจากบางกรณีหากกำหนดให้ผู้เสียหายเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดแต่เพียงผู้เดียว ผู้เสียหายอาจจะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเต็มที่ ดังนั้นกฎหมายจึงได้บัญญัติให้บุคคลบางฐานะต้องร่วมกับผู้ทำละเมิดในการรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

⁵⁵ สุภัชชา สิริวณิชารมณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 11. หน้า 31.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31-32.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33-34.

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เราอาจแยกความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นได้ดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบของนายจ้างในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง
- 2) ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดของตัวแทน
- 3) ความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้างทำของ
- 4) ความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลในการกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ
- 5) ความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับดูแลในการกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ

2.4.2.3 ความรับผิดชอบอันเกิดจากการกระทำก่อนๆ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในขั้นต้นว่าบุคคลหรือนิติบุคคลจะมีความรับผิดชอบได้ต่อเมื่อมีหน้าที่ที่ต้องกระทำ ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ตามสัญญา หน้าที่ตามกฎหมาย หรือหน้าที่ตามวิชาชีพ และบุคคลหรือนิติบุคคลเหล่านั้น ได้กระทำผิดหน้าที่ที่ตนต้องกระทำ หากไม่มีหน้าที่ใดๆ แล้วบุคคลหรือนิติบุคคลก็ไม่มีควมรับผิดชอบเกิดขึ้นจากการกระทำของเขา เว้นแต่บุคคลหรือนิติบุคคลจะได้กระทำการบางอย่างขึ้น จนเป็นเหตุให้มีหน้าที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน ตัวอย่างที่มักจะหยิบยกขึ้นมาอธิบายเรื่องนี้ คือเรื่องการจูงคนตาบอดข้ามถนน ซึ่งตามปกติบุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องจูงคนตาบอดข้ามถนน แต่เมื่อเริ่มต้นกระทำการแล้วก็เป็นการก่อหน้าที่จากการกระทำของตนขึ้น เป็นเหตุให้ต้องจูงคนตาบอดข้ามไปอีกฝั่งของถนนให้ได้อย่างปลอดภัย จะทั้งคนตาบอดไว้กลางทางมิได้ หากปล่อยคนตาบอดเสียกลางถนนและเกิดอันตรายขึ้น ถือว่าผู้จูงทำผิดหน้าที่ที่เกิดจากการกระทำก่อนๆของตนแล้ว โดยเป็นการงดเว้นไม่กระทำหน้าที่ของตน⁵⁹

2.5 ความรับผิดตามสัญญาอื่นๆ

ความรับผิดตามสัญญานั้นตามกฎหมายของประเทศไทยนอกจากความรับผิดตามสัญญาฝากทรัพย์ สัญญาเช่าทรัพย์ หรือละเมิดแล้ว ยังมีความรับผิดตามสัญญาอื่นๆอีกด้วย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้กำหนดไว้ โดยข้อเท็จจริงที่มียานพาหนะสูญหายหรือเสียหายในสถานที่จอดรถเอกชนขึ้นนั้น เราอาจจะต้องดูเจตนาของเจ้าของสถานที่ที่ด้วยว่ามีเจตนาก่อให้เกิดสัญญาในด้านใดหรือไม่ เพื่อนำกฎหมายต่างๆมาปรับใช้ จึงต้องศึกษาถึงหลักความรับผิดตามสัญญาอื่น ๆ ด้วย

⁵⁹ สุภชชา สิริวณิชารมณ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 11. หน้า 36-37.

2.5.1 ความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย

กรณีทีมนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับลูกค้าเป็นสัญญาซื้อขาย เช่น ธุรกิจห้างสรรพสินค้า ตลาดสด ร้านอาหาร หน้าที่หลักของผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้ขาย คือ การส่งมอบทรัพย์สิน และหน้าที่ในการโอนกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 543⁶⁰ และ มาตรา 461⁶¹

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับลูกค้าตามสัญญาซื้อขายนี้อาจแบ่งได้เป็นกรณีทีมนิติสัมพันธ์นั้นเป็นสัญญาซื้อขายและสัญญาฝากทรัพย์สินรวมอยู่ด้วยกันอย่างชัดเจน เช่น ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจห้างสรรพสินค้าได้ทำการรับฝากทรัพย์สินของลูกค้าระหว่างที่ลูกค้าเข้าไปใช้บริการ หากในระหว่างนั้นทรัพย์สินของลูกค้าเกิดการสูญหายหรือเสียหายขึ้นผู้ประกอบการธุรกิจก็ต้องมีความรับผิดชอบตามสัญญาฝากทรัพย์สินด้วย ส่วนอีกกรณีหนึ่งก็คือกรณีที่นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับลูกค้าเป็นสัญญาซื้อขายเท่านั้น ซึ่งจะเกิดปัญหาว่าหากทรัพย์สินของลูกค้าสูญหายหรือเสียหายขึ้นมาในระหว่างที่ใช้บริการกิจการของผู้ประกอบการธุรกิจนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้ขายไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาทรัพย์สินของลูกค้า⁶²

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับลูกค้า ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้ขายตามสัญญาซื้อขายจะไม่ได้มีหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สินของลูกค้า ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของสัญญาซื้อขายไม่ได้กำหนดหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สินของลูกค้าไว้ แต่ทั้งนี้นอกจากหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินและโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ขายแล้ว ผู้ขายก็อาจจะยังมีหน้าที่อื่นๆที่ต้องกระทำต่อลูกค้าซึ่งเป็นหน้าที่ตามหลักสุจริตอีกด้วย

ในระบบกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บทบัญญัติเรื่องการใช้สิทธิ์โดยสุจริต ซึ่งเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญ ได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในมาตรา 368⁶³ เรื่องการตีความข้อตกลงในสัญญา ซึ่งตามมาตรา 368 นั้น กำหนดให้การตีความตามสัญญานั้นให้ตีความเป็นไป

⁶⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 543.

“อันว่าซื้อขายนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย”

⁶¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 461.

“ผู้ขายจำต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งขายนั้นให้แก่ผู้ซื้อ”

⁶² รัฐชยา ดวงมณี. อ่างแล้วเชิงจรรยาที่ 1. หน้า42-44.

⁶³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 368.

“สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปรกติประเพณีด้วย”

ตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย ดังนั้นในการพิจารณาสิทธิหน้าที่ในข้อตกลงในสัญญาจึงต้องตีความโดยมุ่งถึงเจตนารมณ์ของคู่สัญญาเป็นหลัก โดยต้องพิจารณาตามหลักความเป็นธรรมและแนวทางปฏิบัติในกลุ่มคนที่มีอาชีพเดียวกันนั้นยอมรับปฏิบัติทั่วไปอันเป็นปกติประเพณี

ในกรณีที่ผู้ประกอบการดำเนินกิจการที่เป็นสัญญาซื้อขาย เมื่อลูกค้าเข้าไปใช้บริการในกิจการของตนแล้ว ผู้ประกอบการนอกจากจะมีหน้าที่ทั่วไปตามหลักของสัญญาซื้อขายแล้ว ผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ขายก็อาจจะมีหน้าที่อื่นๆ ซึ่งเป็นหน้าที่สุจริต คือ หน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สินของลูกค้าซึ่งในกรณีนี้ คือ การดูแลรักษายานพาหนะของลูกค้า ทั้งนี้เนื่องจากที่ลูกค้าเข้าไปใช้บริการ หรือ ทำการซื้อขายกับผู้ประกอบการนั้นก็ประโชชน์ของผู้ประกอบการเอง ยานพาหนะของลูกค้าก็เป็นสิ่งที่ลูกค้าใช้เพื่อไปสถานประกอบการนั้น ดังนั้นนอกจากการที่ผู้ประกอบการจัดทำสถานที่จอดยานพาหนะให้กับลูกค้าแล้วจึงเป็นปัญหาว่าผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ในการดูแลรักษายานพาหนะให้กับลูกค้าด้วยหรือไม่ เนื่องจากลูกค้าได้จอดยานพาหนะในสถานที่ที่ผู้ประกอบการจัดเตรียมไว้เป็นการเฉพาะ เป็นสถานที่ที่ผู้ประกอบการจัดไว้เอง จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการหรือไม่ในการให้ความปลอดภัยกับทรัพย์สินของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ และทรัพย์สินนั้นก็อยู่ในความครอบครองดูแลของผู้ประกอบการอีกด้วย แม้ว่าหน้าที่ดังกล่าวนั้นจะไม่ใชหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินและโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการโดยตรงก็ตาม เป็นการนำหลักการตีความตามสัญญา มาตรา 368 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับกรณีนี้

นอกจากนี้ยังมีสัญญาซื้อขายที่ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินของลูกค้าให้กับผู้ขาย เช่น ธุรกิจซื้อขายและติดตั้งเครื่องเสียงรถยนต์ หรือการซื้อขายและติดตั้งฟิล์มรถยนต์ โดยลูกค้าซึ่งเป็นผู้ซื้อจะทำการส่งมอบยานพาหนะของตนให้กับผู้ประกอบการเพื่อติดตั้งเครื่องเสียงหรือฟิล์มกรองแสง ซึ่งในสัญญาลักษณะที่ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินของลูกค้าให้กับผู้ประกอบการนี้ นอกจากผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ขายเครื่องเสียงหรือฟิล์มรถยนต์จะมีหน้าที่ในการติดตั้งเครื่องเสียงหรือฟิล์มรถยนต์ในกับยานพาหนะของลูกค้าให้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ในการดูแลรักษายานพาหนะของลูกค้าในระหว่างที่อยู่ในความครอบครองของตนด้วย ซึ่งเป็นปัญหาว่าหน้าที่ดังกล่าวของผู้ประกอบการเป็นหน้าที่ตามสัญญาฝากทรัพย์สินหรือไม่ หรือหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่สุจริตของผู้รับจ้างทำของจากหลักการตีความสัญญาตามมาตรา 368 เนื่องจากในกรณีนี้ผู้ประกอบการมีหน้าที่โดยตรงในการส่งมอบทรัพย์สินให้กับลูกค้าเพื่อให้การชำระหนี้ที่ตนต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้

2.5.2 ความรับผิดชอบตามสัญญาจ้างทำของ

กิจการบางกิจการนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและลูกค้านั้นอาจเป็นสัญญาจ้างทำของ เช่น ธุรกิจสปา โรงพยาบาล คลินิก ธุรกิจให้คำปรึกษา ซึ่งในสัญญาจ้างทำของนี้เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ว่าจ้างและฝ่ายผู้รับจ้าง โดยผู้รับจ้างตกลงจะทำงานให้กับผู้ว่าจ้างและผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งงานนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 587⁶⁴ โดยหน้าที่ทั่วไปตามกฎหมายของผู้รับจ้างทำของคือการกระทำที่มุ่งถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ⁶⁵

ธุรกิจที่เกิดเป็นสัญญาจ้างทำของระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและลูกค้านั้น ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้รับจ้างจะมีหน้าที่ในการทำให้การงานที่ได้รับจ้างนั้นให้สำเร็จ เพราะสัญญาจ้างทำของมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งถึงผลสำเร็จของงาน เมื่อลูกค้าเข้าไปในสถานประกอบการโดยได้นำยานพาหนะของตนเข้ามาจอดในสถานที่ซึ่งผู้ประกอบการจัดเตรียมไว้ให้แล้วนั้น ผู้ประกอบการจึงไม่ได้มีหน้าที่ทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างทำของในการที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินของผู้ว่าจ้างที่ผู้ว่าจ้างได้นำเข้ามาระหว่างที่เข้ามาทำสัญญากับผู้รับจ้าง

นอกจากหน้าที่ทั่วไปของสัญญาจ้างทำของแล้ว ผู้รับจ้างยังอาจจะมีหน้าที่ตามหลักสุจริต โดยผู้รับจ้างที่เป็นผู้ประกอบการได้รับประโยชน์จากลูกค้าซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง จึงอาจมีหน้าที่อื่น ๆ ตามหลักสุจริตต่อผู้ว่าจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ว่าจ้างได้นำยานพาหนะของตนเข้ามาจอดในสถานที่ที่ผู้รับจ้างจัดเตรียมไว้ในการที่ผู้ว่าจ้างเข้ามาใช้บริการของตน โดยเฉพาะทรัพย์สินดังกล่าวจึงอยู่ในความดูแลของผู้รับจ้าง จึงเป็นปัญหาว่าผู้รับจ้างจะมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษาและให้ความปลอดภัยกับทรัพย์สินของลูกค้า ตามหลักสุจริตโดยการตีความสัญญาตามมาตรา 368 หรือไม่

สำหรับสัญญาจ้างทำของซึ่งตามลักษณะของสัญญาจะต้องมีการเก็บรักษาและส่งมอบทรัพย์สินของลูกค้า เช่น ธุรกิจซักผ้า ธุรกิจรับซ่อมรองเท้า กระเป๋า เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า ธุรกิจซ่อมรถยนต์ หรือล้างรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งสำหรับในกรณีที่เป็นการส่งมอบยานพาหนะนี้ ลูกค้าซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างจะทำการส่งมอบยานพาหนะของตนให้กับผู้ประกอบการซ่อมรถหรือล้างรถ และสัญญาในลักษณะที่ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินของลูกค้าให้กับผู้ประกอบการนี้ นอกจากผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้รับจ้างจะมีหน้าที่ในการซ่อมหรือล้างยานพาหนะของลูกค้าให้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ประกอบการก็ยังจะมีหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สินของลูกค้าในระหว่างที่อยู่

⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 587.

“อันว่าจ้างทำของนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจ้าง ตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่งานนั้น”

⁶⁵ รัชชยา ดวงมณี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 44-45.

ในความครอบครองของตนด้วย ซึ่งเป็นปัญหาว่าหน้าที่ดังกล่าวของผู้ประกอบธุรกิจเป็นหน้าที่ตามสัญญาฝากทรัพย์ตามมาตรา 368 เพราะในกรณีนี้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่โดยตรงในการส่งมอบทรัพย์คืนให้กับลูกค้าเพื่อให้การชำระหนี้ที่ตนต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้

2.6 การจำกัดความรับผิดหรือยกเว้นความรับผิดตามสัญญา

หลักพื้นฐานของเสรีภาพในการทำสัญญา คู่สัญญาสามารถที่จะตกลงกันกำหนดข้อสัญญาระหว่างกันอย่างไรก็ได้ รวมทั้งสามารถที่จะตกลงกันกำหนดข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดได้เช่นกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373⁶⁶ ได้บัญญัติถึงการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดไว้ ซึ่งนอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับข้อตกลงยกเว้นความรับผิดไว้หลายมาตรา ทั้งนี้เนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันในทางเศรษฐกิจของคู่สัญญา⁶⁷

สำหรับการรับฝากยานพาหนะของลูกค้าโดยผู้ประกอบธุรกิจนั้น ปัจจุบันมีผู้ประกอบธุรกิจจำนวนมากที่ไม่ต้องการรับผิดในความสูญหายหรือเสียหายที่เกิดขึ้นกับยานพาหนะของลูกค้า ผู้ประกอบธุรกิจจึงพยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดนั้นด้วยการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดของตนเอง เช่น การจอตกลงในห้างสรรพสินค้าซึ่งจะมีข้อความหลังบัตรจอตกลงว่า “ไม่ใช่สัญญาฝากทรัพย์ ทางบริษัทจะไม่รับผิดชอบในกรณีที่รถยนต์สูญหายหรือเกิดความเสียหายใดๆ ขึ้น” หรือการติดป้ายแสดงข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดในบริเวณสถานที่จอดยานพาหนะ ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจสามารถที่จะจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดได้ แต่ต้องไม่เป็นการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดเพื่อฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373 เช่น ลูกค้าฝากรถไว้ที่ปั้มน้ำมัน โดยเจ้าของปั้มน้ำมันและลูกค้าตกลงกันว่า ผู้รับฝากไม่ต้องรับผิดแม้รถยนต์จะสูญหายไปเนื่องจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้รับฝาก ข้อตกลงเช่นนี้ไม่สามารถใช้บังคับได้

การจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดในทางสัญญาของผู้ประกอบธุรกิจนั้นสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

⁶⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 373.

“ความตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดเพื่อฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนนั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ”

⁶⁷ รัชชยา ดวงมณี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 33.

1) การจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดอย่างชัดเจน

ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้นคู่สัญญาที่มีเสรีภาพที่จะกำหนดเนื้อหาในสัญญาให้เป็นอย่างไรก็ได้ และเมื่อคู่สัญญาได้ตกลงกันอย่างไรแล้วสัญญาหรือข้อตกลงก็มีผลบังคับตามที่ตกลงนั้น นั่นคือสัญญาต้องเป็นสัญญาตามหลัก Pacta Sunt Servanda คู่สัญญาจึงสามารถที่จะตกลงกันจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดของตนได้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการตกลงกันจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดในกรณีข้อฉลหรือกรณีความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตน ซึ่งจะส่งผลให้การยกเว้นความรับผิดในกรณีดังกล่าวเป็นโมฆะตามมาตรา 373 กรณีการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดอย่างชัดเจนนั้น เป็นการที่ผู้ประกอบการแสดงเจตนาที่จะจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดของตนออกมาอย่างชัดเจนซึ่งอาจแสดงออกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตกลงด้วยวาจาอย่างชัดเจน เช่น การที่ลูกค้านำรถยนต์ไปจอดในสถานที่รับฝากรถยนต์เป็นรายเดือน อาจมีการทำสัญญาฝากรถกันอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและในสัญญานั้นมีการกำหนดข้อตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ หรือ การที่ผู้ประกอบการตกลงกับลูกค้าด้วยวาจาว่าตนรับฝากยานพาหนะของลูกค้าแต่ก็แสดงเจตนาว่าจะจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดหากเกิดกรณีที่ยานพาหนะของลูกค้าเกิดการสูญหายหรือเสียหายขึ้นมา ซึ่งการที่จะทำให้ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดมีผลผูกพันลูกค้าซึ่งเป็นผู้ฝากนั้น จะต้องเป็นการตกลงกันของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายนั้นก็คือ ฝ่ายผู้ประกอบการในฐานะผู้รับฝากและฝ่ายลูกค้าในฐานะผู้ฝาก การแสดงเจตนาของผู้ประกอบการแต่เพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่สามารถที่จะมีผลผูกพันลูกค้าได้ ดังนั้นการที่ข้อความดังกล่าวจะมีผลผูกพันลูกค้าได้จะต้องเป็นการที่ลูกค้าแสดงเจตนาตกลงกับผู้ประกอบการอย่างชัดเจนว่าผู้ประกอบการสามารถที่จะจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดของตนได้⁶⁸

2) การตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดอย่างไม่ชัดเจน

การตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดอย่างไม่ชัดเจน เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ได้ทำการตกลงกับลูกค้าเพื่อที่จะจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดของตนเองอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา โดยการจำกัดความรับผิดอย่างไม่ชัดเจนนี้ผู้ประกอบการมักจะแสดงข้อความดังกล่าวด้วยการระบุข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดลงในใบเสร็จรับเงิน บัตรจอดยานพาหนะ หรือติดป้ายประกาศไว้ที่ผนังสถานที่จอดยานพาหนะ ซึ่งข้อความดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของผู้ประกอบการ ลูกค้าไม่ได้แสดงเจตนาตกลงในข้อความดังกล่าวด้วยแต่อย่างใด การจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดในลักษณะนี้จึงไม่ผูกพันลูกค้า แต่หากมีเหตุการณ์ที่แสดงว่าลูกค้าได้ทราบ

⁶⁸ รัชชยา ดวงมณี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 33.

ถึงข้อความดังกล่าวเป็นอย่างดีแล้วแล้วยังนำยานพาหนะของตนเข้าไปจอดนั้นก็จะถือว่าเป็นการที่ ลูกค้าตกลงในข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบแล้วโดยปริยาย⁶⁹

คำพิพากษาฎีกาที่ 932/2517 โจทก์นำรถยนต์ไปจอดในบริเวณปั้มน้ำมันของจำเลย และได้ มอบกุญแจรถยนต์ไว้ให้ลูกจ้างของจำเลย ลูกจ้างของจำเลยนำรถยนต์ของโจทก์เข้าไปเก็บในที่เคย เก็บรถยนต์ และโจทก์จ่ายค่ารับฝากให้จำเลยเมื่อมาเอารถคืน โดยได้ปฏิบัติเช่นนี้เป็นเวลานาน ถือว่า จำเลยได้ตกลงรับฝากรถยนต์ของโจทก์ไว้ในอารักขาของตน ตลอดเวลาที่รถยนต์ของโจทก์อยู่ที่ ปั้มน้ำมันของจำเลยอำนาจการครอบครองรถยนต์นั้นตกอยู่กับจำเลยที่จะจัดการเกี่ยวกับรถยนต์นั้น จนกว่าโจทก์จะมารับรถยนต์คืนไปจึงเป็นสัญญาฝากทรัพย์โดยมีบำหนึ่ง ส่วนเงื่อนไขตาม ใบเสร็จรับเงินและประกาศที่จำเลยที่ 4 ทำขึ้นเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบนั้น เมื่อโจทก์มิได้ตกลงยินยอม หรือลงชื่อรับรู้ด้วย เงื่อนไขดังกล่าวจึงไม่ผูกพันโจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 331/2524 การที่จำเลยยินยอมให้บุคคลอื่นนำรถเข้าไปจอดในบริเวณ ปั้มน้ำมันของจำเลย โดยปั้มได้รับเงินค่าจอดเป็นประ โยชน์ตอบแทนเมื่อปั้มปีจะมีรั้วเหล็กปิดกั้น หน้าปั้มใส่กุญแจมีคนเฝ้าปั้มไว้ด้วย พฤติการณ์ดังกล่าวย่อมถือได้ว่าทางปั้มได้รับมอบทรัพย์สินไว้ เพื่อดูแลเก็บรักษาไว้ในอารักขาของตน เป็นการรับฝากทรัพย์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและ พาดินศาสตร์ มาตรา 657 แม้ทางปั้มจะมีประกาศว่าให้เช่าเป็นที่จอดรถ รวมทั้งระบุข้อความในใบรับเงิน และเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งไม่ต้องรับผิดชอบก็เป็นการกระทำของจำเลยฝ่ายเดียว บุคคลภายนอก มิได้มี ข้อตกลงตามนั้น อันจะทำให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ ของจำเลยที่ 1 ไปในรูปลักษณะของนิติ กรรมอย่างอื่น ซึ่งไม่ใช่ลักษณะของการรับฝากทรัพย์

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวนี้มีข้อสังเกตว่าในการจอดยานพาหนะในสถานประกอบการ แล้วมีข้อความที่เป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียว ซึ่งถือว่าไม่ได้เกิดจากการตกลงของคู่สัญญา หาก ปรากฏว่าเป็นการจอดยานพาหนะในครั้งที่ 2 ซึ่งลูกค้าน่าจะรู้ถึงข้อความดังกล่าวแล้ว การที่จะถือว่า ลูกค้าได้ยอมรับในข้อความจำกัดความรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นกรณีที่ลูกค้าได้ทราบถึงข้อความ ดังกล่าวแล้วจริงๆ และการที่ลูกค้ายังนำยานพาหนะไปจอดอีกทั้งที่ทราบการแสดงเจตนาแล้ว เป็นอย่างดีจึงถือว่าเป็นการที่ลูกค้าได้ยอมรับตกลงในการจำกัดความรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว เช่น ลูกค้า นำรถยนต์ไปจอดในห้างสรรพสินค้าที่มีการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในกรณีที่รถยนต์ของลูกค้า สูญหาย ซึ่งหากรถยนต์ของลูกค้าเกิดการสูญหายขึ้นระหว่างที่จอดอยู่ในสถานที่จอดของ ห้างสรรพสินค้านั้น ห้างสรรพสินค้าจะไม่สามารถอ้างข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบขึ้นต่อผู้ กับลูกค้าได้ เนื่องจากการแสดงเจตนาดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาของทางห้างสรรพสินค้าแต่เพียง ฝ่ายเดียวนั้นลูกค้าไม่ได้ทำการตกลงด้วย ห้างสรรพสินค้าจึงต้องรับผิดชอบความสูญหายที่เกิดขึ้นกับ

⁶⁹ รัชชยา ดวงมณี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 34.

รถยนต์ของลูกค้า แต่หลังจากที่เกิดเหตุการณ์รถยนต์สูญหายในครั้งแรกนั้นก็ทำให้ลูกค้าคนดังกล่าว ทราบว่าทางห้างสรรพสินค้ามีการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในกรณีการสูญหายของรถยนต์ของ ลูกค้าแล้ว ดังนั้นหากลูกค้าคนดังกล่าวยังนำรถยนต์ของตนไปจอดในห้างสรรพสินค้านั้นอีกจึง สามารถถือได้ว่าการจอดรถครั้งต่อๆ มาเป็นการแสดงเจตนาสนองรับการยกเว้นหรือจำกัดความ รับผิดชอบของห้างสรรพสินค้า ถือได้ว่าเป็นการที่ลูกค้ายอมรับข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจจึงสามารถใช้บังคับระหว่างผู้ประกอบ ธุรกิจและลูกค้าได้ แต่ถ้าไม่ได้มีพฤติการณ์ใดๆ ที่สามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าลูกค้าได้ ทราบและตกลงถึงการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบแล้วก็จะไม่สามารถถือได้ว่าลูกค้าได้ยอมรับถึง ข้อความนั้นๆ แล้ว แต่อาจเกิดปัญหาว่าลำพังเพียงแต่การติดป้ายประกาศหรือการระบุในใบเสร็จนั้น เพียงพอที่จะถือได้ว่าลูกค้าได้ยอมรับแล้วหรือไม่ และการที่ลูกค้าเคยนำยานพาหนะมาจอดใน สถานที่ดังกล่าวหลายครั้งแล้ว ข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบจะมีผลบังคับผูกพันลูกค้า หรือไม่ จะถือว่าการที่ลูกค้าเห็นป้ายประกาศแล้วในครั้งต่อมอลูกค้ายังนำยานพาหนะไปจอดใน สถานที่จอดดังกล่าวอีกจะเป็นการยอมรับหรือไม่

3) การตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็น ธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติเกี่ยวกับข้อตกลง ยกเว้นความรับผิดชอบไว้หลายมาตรา และพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจสูงกว่าอาศัย อำนาจที่เหนือกว่านี้กำหนดข้อตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของตนไว้ล่วงหน้า ทำให้คู่สัญญา อีกฝ่ายที่มีความอ่อนแอกว่าทางเศรษฐกิจยอมตกลงด้วย ซึ่งส่งผลให้คู่สัญญาฝ่ายหลังนี้เสียเปรียบ เป็นอย่างมาก จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาคุ้มครอง⁷⁰

สำหรับกรณีที่ลูกค้าฝ่ายยานพาหนะของตนไว้กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเกิดเป็นสัญญาฝาก ทรัพย์สินแล้วนั้น จากการที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่ต้องการรับผิดชอบเมื่อเกิดการสูญหายหรือเสียหายขึ้นกับ ยานพาหนะของลูกค้า ผู้ประกอบธุรกิจจึงหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบดังกล่าวด้วยการมีข้อตกลงจำกัดหรือ ยกเว้นความรับผิดชอบของตนไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจมีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงกว่าลูกค้าจึง อาศัยข้อได้เปรียบดังกล่าวทำให้ลูกค้าต้องยอมตกลงในข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบนั้น ด้วย แต่ทั้งนี้ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุม ของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากเป็นข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาที่ฝ่าย หนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค

⁷⁰ รัชชยา ดวงมณี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 36.

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น

ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

(1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญา...”

ตามหลักทั่วไปของกฎหมายนิติกรรมสัญญานั้น คู่สัญญาฝ่ายที่ทำผิดสัญญาย่อมต้องรับผิดชอบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น การที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้รับฝากยานพาหนะของลูกค้าซึ่งเป็นสัญญาฝากทรัพย์ที่มีความระมัดระวังในระดับผู้ประกอบวิชาชีพ หากผู้ประกอบธุรกิจไม่ใช้ความระมัดระวังในระดับผู้มีวิชาชีพแล้วยานพาหนะของลูกค้าเกิดการสูญหายหรือเสียหาย ผู้ประกอบธุรกิจก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับลูกค้า แต่หลักดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น คู่สัญญาจึงสามารถตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบนั้นได้ เว้นแต่จะถึงขนาดไปตกลงยกเว้นความรับผิดชอบที่เกิดจากการฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่อของตน จึงจะเป็น โฆษะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373 แต่การที่กฎหมายยอมให้คู่กรณีทำสัญญาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาได้อย่างกว้างขวางตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373 เป็นการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามักจะทำการมีข้อตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญาให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองด้วย ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ดังเช่นในกรณีของสัญญาฝากทรัพย์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับลูกค้า ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจมักจะมีการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของตนอยู่เสมอ ข้อตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวจึงตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 4(1) ซึ่งในมาตรา 4(1) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติให้ข้อตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญาเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมซึ่งจะทำให้ข้อสัญญาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวสามารถใช้บังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ซึ่งอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีนั้นจะต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

นอกจากนี้ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความเพื่อจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดที่ได้ทำไว้ล่วงหน้ายังสามารถถูกตรวจสอบด้านความเป็นธรรมได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 8⁷¹

ประกาศหรือคำแจ้งความ ตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม มิได้มีขอบเขตจำกัดอยู่ที่ “ข้อตกลง” เท่านั้นแต่ได้รวมเอาประกาศหรือคำแจ้งความเข้าไว้ด้วย ซึ่งต่างจากกรณีในมาตรา 4 ซึ่งมุ่งตรวจสอบเฉพาะกรณีของข้อตกลงที่เป็นนิติกรรมสองฝ่ายเท่านั้น ส่วนประกาศหรือคำแจ้งความแม้ว่าจะไม่ใช่ข้อสัญญาหรือข้อตกลงก็อาจเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมได้หากเข้าองค์ประกอบตามมาตรา 8

ปัจจุบันในทางปฏิบัติมีการใช้วิธีประกาศหรือแจ้งข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดในลักษณะต่างๆอยู่มาก เช่น การที่ผู้ประกอบการซึ่งทำการรับฝากยานพาหนะของลูกค้าจัดทำประกาศที่ติดไว้ตามสถานที่จอดยานพาหนะ หรือ คำแจ้งความเพื่อจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดที่กระทำไปฝ่ายเดียว โดยผู้อื่นไม่ได้ตกลงยินยอมเข้าผูกพันด้วยนั้น ไม่มีผลผูกพันผู้ที่ไม่ได้ทำการตกลงด้วย นอกจากนี้การที่ผู้เสียหายรู้ถึงประกาศหรือคำแจ้งความนั้นโดยลำพังไม่อาจถือได้ว่าผู้เสียหายยอมรับแล้ว ดังนั้นการที่จะถือว่าผู้เสียหายได้ยอมรับประกาศหรือคำแจ้งความดังกล่าวนั้นจะต้องมีพฤติการณ์ที่แสดงว่าผู้เสียหายยอมรับตามประกาศหรือคำแจ้งความนั้นแล้ว เช่น ลูกค้าเคยได้รับคำเตือนอย่างชัดเจนจากผู้ประกอบการแล้วแต่ลูกค้าก็ยังนำยานพาหนะของตนเข้ามาจอดในสถานที่จอดยานพาหนะดังกล่าวอยู่ตนเอง แต่อย่างไรก็ตามอาจจะถือได้หรือไม่ว่าการที่ลูกค้ารับรู้ถึงป้ายประกาศแล้วและยังนำยานพาหนะมาจอด เจตนาที่แท้จริงของลูกค้าอาจจะยอมรับถึงการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดแล้ว

สำหรับการที่ผู้ประกอบการรับฝากยานพาหนะของลูกค้าและมีการจัดทำประกาศหรือคำแจ้งความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดนั้น หากเป็นกรณีที่ลูกค้าไม่ได้ตกลงยินยอมด้วยหรือไม่ได้มีพฤติการณ์ใดที่แสดงว่าลูกค้าได้ทำการยอมรับประกาศหรือคำแจ้งความดังกล่าวไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยายแล้ว ประกาศหรือคำแจ้งความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดนั้นย่อมไม่มีผลผูกพันลูกค้า

⁷¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540. มาตรา 8.

“ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความ หรือของบุคคลอื่นซึ่งผู้ตกลง ผู้ประกาศหรือผู้แจ้งความต้องรับผิดด้วย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้

ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในกรณีอื่นนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งไม่เป็น โมฆะ ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น”

ซึ่งส่งผลให้ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจไม่สามารถใช้บังคับได้ แต่หากเป็นกรณีที่ลูกค้ามีพฤติการณ์ที่เป็นการแสดงว่ายอมรับประกาศหรือคำแจ้งความดังกล่าวแล้ว ประกาศหรือคำแจ้งความย่อมมีผลบังคับได้ แต่ทั้งนี้ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบจะต้องตกอยู่ในการควบคุมของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรคสอง ซึ่งใช้บังคับในกรณีที่เป็นการประกาศหรือคำแจ้งความที่ทำให้ล่วงหน้าเพื่อจะจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบในความเสียหายต่อทรัพย์สิน ประกาศหรือคำแจ้งความดังกล่าวจึงบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ดังนั้นเมื่อเกิดกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจได้ทำการรับฝากยานพาหนะของลูกค้าซึ่งเกิดเป็นสัญญาฝากทรัพย์สิน การที่ผู้ประกอบธุรกิจแสดงเจตนาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของตนนั้น ถ้าหากว่าลูกค้าได้แสดงเจตนาสนองรับความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบนั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบเพื่อฉ้อฉลหรือเพื่อความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตัวผู้ประกอบธุรกิจซึ่งจะส่งผลให้ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373 และนอกจากนี้แล้วข้อจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจยังต้องตกอยู่ในบังคับมาตรา 4(1) และมาตรา 8 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งจะส่งผลทำให้ข้อตกลงจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบสามารถใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณีเท่านั้น ซึ่งเท่าใดจะเป็นธรรมและสมควรแก่กรณีก็ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

อย่างไรก็ตามถ้าหากว่าการที่ผู้ประกอบธุรกิจแสดงเจตนาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบตนในกรณีที่เกิดการสูญหายหรือเสียหายขึ้นกับยานพาหนะของลูกค้าแล้ว แต่ว่าลูกค้าไม่ได้มีการแสดงเจตนาสนองรับข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบ ข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจไม่มีผลบังคับผูกพันลูกค้าเลย ซึ่งหากเกิดกรณีที่ยานพาหนะของลูกค้าสูญหายหรือเสียหายขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจก็ไม่อาจนำข้อความจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของตนขึ้นมาใช้บังคับกับลูกค้าได้ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540